

**T.C.
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI**

**SOSYAL TECRİT VE DAMGALAMANIN SUÇA
YANSIMALARI: AKŞEHİR ÖRNEĞİ**

Hazırlayan

Şeyma AKÇA SARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Mustafa AYDIN

KARAMAN-2023

**T.C.
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI**

**SOSYAL TECRİT VE DAMGALAMANIN SUÇA
YANSIMALARI: AKŞEHİR ÖRNEĞİ**

**Hazırlayan
Şeyma AKÇA SARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Mustafa AYDIN

KARAMAN-2023

ETİK BEYANMETNİ

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Şeyma AKÇA SARI

14/10/2023

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında Sosyal Etiketleme Teorisi ve Damgalama Kuramı çerçevesinde Akşehir’de suç oranlarının dağılımı incelenmiştir. Tez konuma karar verirken isteklerimi göz önünde bulunduran ve süreç boyuncaengin bilgilerini benden esirgemeyen sayın danışmanım Prof. Dr. Mustafa Aydın’a teşekkürü borç bilirim. Araştırma ve kaynak edinme sürecinde yoluma ışık tutan Akşehir Akademisi Vakfı’nave Akşehir İlçe Emniyet Müdürlüğü’ne teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam boyunca inancımı diri tutarak desteklerini esirgemeyen aileme ve eşime minnetimi sunarım.

Şeyma AKÇA SARI

14/10/2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
TABLO LİSTESİ.....	iii
ŞEKİLLİSTESİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM.....	4
1.1. Araştırmanın Amacı.....	4
1.2. Araştırmanın Varsayım ve Kısıtları.....	5
1.3. Araştırmanın Soruları ve Hipotezleri.....	5
1.4. Araştırmanın Örneklemi.....	6
1.5. Araştırmanın Yöntemi.....	6
1.6. Veri Kaynakları ve Veri Toplama Yöntemi.....	7
2. BÖLÜM: SOSYAL TECRİTE DAİR TEMEL KAVRAMLAR.....	8
2.1.Kimlik, Biz ve Öteki.....	8
2.2. Ötekileştirme.....	11
2.3. Damgalama.....	13
2.4. Sosyal Tecrit ve Ayrımcılık.....	17
3. BÖLÜM: SUÇUN TANIMI ve KURAMSAL ÇERÇEVE.....	21
3.1. Suç, Sapma ve İlgili Disiplinler.....	21
3.2. Suç Teorileri.....	25
3.2.1. Bireysel Teoriler.....	25
3.2.2. Psikolojik Teoriler.....	28
3.2.3. Biyolojik Teoriler.....	29
3.2.4. Sosyolojik Teoriler.....	31

3.2.4.1. Sosyal Yapı Teorileri.....	32
3.2.4.2. Sosyal Süreç Teorileri.....	36
3.2.4.3. Sosyal Çatışma Teorileri.....	38
3.2.4.4. Feminist Kuram.....	39
4.BÖLÜM: ARAŞTIRMA BULGULARI ve YORUMLAR.....	41
4.1. Akşehir ve Yunak Hakkında.....	41
4.2. Turgutoğulları/ Taraşlar/ Tıraşlar.....	44
4.3. Turgutoğulları Tipolojisi ve Gündelik Yaşam Pratikleri.....	45
4.4. Yerel Basında Turgutoğulları.....	49
4.5. Kimlik ve Sosyal Damgalanma.....	51
4.6. Hâkim Kültür ile İletişim ve İmkanlarda Eşitlik.....	54
4.7. Suç Oranları İçerisinde Turgutoğulları.....	56
SONUÇ ve TARTIŞMA.....	59
KAYNAKÇA.....	65
EKLER.....	71

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Merton' a Göre Uyum Tipleri

Tablo 2: Gündelik Yaşamdaki Kelimelerin Turgutoğulları Dilindeki Karşılığı

Tablo 3: Akşehir'de İşlenen Suçların Memlekete Göre Dağılımı

Tablo 4: Suçlu Nüfusun Yerleşim Dağılımı

Tablo 5: Suç Türüne Göre Dağılım

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Suç ve Sapma İlişkisi

Şekil 2:Klasik Ekole Göre Suçlu Davranışın Oluşumu

Şekil 3: Park ve Burgess'e Göre Daireler Kuramı

Şekil 4: Eşme Ovası

Şekil 5: Akşehir Pazarının Etki Alanı

ÖZET

Başlık: Sosyal Tecrit ve Damgalamanın Suça Yansımaları: Akşehir Örneği

Yazar: Şeyma AKÇA SARI

Danışman: Prof.Dr. Mustafa AYDIN

Suç ve suçlulukla ilgili teorilerde modern zamanda ön plana çıkan görüşler toplum-suçlu ilişkisini incelemektedir. Bu kapsamda damgalama ve etiketleme kuramları suç olgusunun toplum tarafından şekillendiğini iddia etmektedir. Suçlu olarak etiketlenen bireylerin suça yöneliminin arttığı bilinmektedir. Ayrıca kültürel ve mekansal olarak dışlanan toplumlarda hâkim kültüre bir başkaldırı hareketi olarak suç eyleminde bulunma görülmektedir.

Bu çalışmada kültürel çatışmanın suç üzerindeki etkisi Konya'nın Akşehir ilçesi üzerinden incelenmiştir. İlçenin yerli halkı ile göç ile Yunak köylerinden gelen halkı arasında çatışmanın birçok sosyal probleme yol açtığı dikkat çekmektedir. Kültürel dayanışmanın olmayışı, ekonomik alanlarda güç kullanımının hakim oluşu, evlilik-cenaze gibi toplumsal ritüellerde ayrışmanın varlığı bunlara örnektir. En önemli sosyal sorun suç alanında kendini göstermektedir. Bu bağlamda genel algı göç eden konumundaki bireylerin potansiyel suçlu olduğu yönündedir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda “sosyal etiketleme”, “damgalama”, “sosyal tecrit” kuramları teorik zemin olarak kabul edilecektir. Kültürel çatışmanın suç işleme eğilimine etkisi incelenecektir. Çalışmanın temel sorusu “Göç ile gelen topluluklar suça eğilimli olduğu için mi ayrışıyor? Yoksa ayrıştırıldığı için mi suça yöneliyor?” şeklindedir. Aşağı köylü/yerli ayrımında sosyal sorunlar ve bilhassa suça yönelimin nedenleri incelemeye alınacaktır.

Çalışma konusu bakımından nitel yöntemler ile değer, kimlik, sosyal dışlanma, etiketleme gibi olgular ele alınacaktır. Nicel yöntemin ise araştırmaya katkısı veri noktasında olacaktır. Nitekim çalışmanın ana teması olan suç olgusu somut verilerle desteklenebilir niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: damgalama, etiketleme, sosyal dışlama, sosyal tecrit, suç.

ABSTRACT

Title of Thesis:Reflections of SocialIsolationandStigma on Crime: The Case of Akşehir

Author of Thesis: Şeyma AKÇA SARI

Supervisor: Prof.Dr. Mustafa AYDIN

The views that come to the fore in modern times in theories about crime and criminality examine the society-criminal relationship. In this context, stigma and labeling theories claim that the phenomenon of crime is shaped by society. It is known that individuals labeled as criminals increase their tendency towards crime. In addition, in societies that are culturally and spatially excluded, committing criminal acts is seen as an act of rebellion against the dominant culture.

In this study, the effect of cultural conflict on crime was examined in Akşehir district of Konya. It is noteworthy that the conflict between the indigenous people of the district and the people who migrated from the villages of Yunak caused many social problems. The lack of cultural solidarity, the dominance of the use of force in economic areas, and the existence of separation in social rituals such as marriage and funerals are examples of these. The most important social problem manifests itself in the field of crime. In this context, the general perception is that individuals who migrate are potential criminals.

For the purpose of the study, the theories of "social labeling", "stigma" and "social isolation" will be accepted as theoretical basis. The effect of cultural conflict on the tendency to commit crime will be examined. The main question of the study is "Are immigrant communities segregated because they are prone to crime ?" or 'Do they turn into crime because they are separated?' Social problems because of the distinction between peasants of Yunak and the native and especially the reasons for the tendency towards crime will be examined.

In terms of the subject of the study, phenomena such as value, identity, social exclusion and labeling will be discussed with qualitative methods. The contribution of the quantitative method to the research will be at the data point. As a matter of fact, the phenomenon of crime, which is the main theme of the study, can be supported by concrete data.

Keywords: stigma, labeling, social exclusion, social isolation, crime.

GİRİŞ

Suçlu birey var mıdır yoksa toplumun ürettiği suçlu kişilikler mi vardır? Bu soru her dönemde kriminoloji ile sosyolojinin kesiştiği anlam kümesinde var olmuştur. Temel suç teorileri bireysel teoriler, psikolojik teoriler, biyolojik teoriler ve sosyolojik teorilerle suçlu davranışı incelemektedirler. Bu çalışmada sosyolojik suç teorileri temel alınarak, suç toplumsal bir fenomen olarak incelenecektir. Suçun bireysel itici faktörleri reddedilmemekle beraber, toplumla güçlü bir bağlantısı olduğu aşıkardır. Toplum suç davranışının gerçekleşmesinden önce de davranıştan sonra da itici-çekici faktör olabilmektedir.

Kimlik kişi veya grupların üzerine yapıştırılmış ve kim oldukları hakkında bilgi veren sosyal etiketlerdir. Bu açıdan varlığın özüyle alakalı değil dışarıdan görünen kısmı ile ilgili yapılan bir işlemdir. Dışarıdan bir etkiyle yapılması dolayısıyla etiket sahibinin rolü kadar başkasının da rolü vardır. Çünkü sosyal varlığın kendisine kendi kabulü dışında hatta aşağılayıcı kimlikler de yüklenebilmektedir (Aydın, 2020).Dolayısıyla sosyal gruplar içerisindeki birey, kendisine yapılan tanımlamaları içselleştirerek dönüşebilmektedir.

Sosyal dışlanma günümüz toplumlarında mevcut sosyal sorunlardan biri olduğunu söylemek mümkündür. Benzerlik çerçevesinde “biz” benliği oluşurken dışarıda kalanlar ötekileri oluşturmaktadır.“Biz” in dışında kalanlara karşı yürütülen ayırıştırma zamanla iki grup arasındaki çizgiyi keskinleştirerek sosyal alanda bloklaşmalara neden olmaktadır. Bireyler kendisinden farklı olanı bir tehdit unsuru olarak algılamaya başlamaktadır. Bu durum toplumsal bütünleşmeyi zedelemekte ve uyum problemi doğurmaktadır.

Günümüzde sosyal dışlanmaya maruz kalan gruplardan biri de göç eden topluluklardır. Göç, toplumsal bir olgu olarak göç eden topluluğu ve göç edilen topluluğu karşılıklı olarak etkilemektedir. Aynı coğrafi alanda farklı kültürlerin eş zamanlı var oluşu olumlu/olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Çoğu zaman iki farklı kültür birlikte yaşamayı başarmaktadır. Ancak toplumsal problemler, kültürlerin bir arada fakat ayrı yaşadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu durumda kültürler arasına keskin bir duvar örölüp; sosyal, ekonomik ve diğer ilişki biçimlerinde ayrışmalar meydana gelmektedir. Göç

edilen coğrafyanın yerli yaşıyışı ile göçle gelen topluluğun yaşıyışının farklılığı, toplumsal çatışmayı meydana getirebilmektedir.

Göç edilen kültüre uyum sağlayamadıklarında yerli grup ile aralarında çift yönlü bir etnosentrik durum doğar. Göç ile gelen grup kendisini yerli olanlardan daha üstün görebilir veya yerli olanlar göçle geleni aşağılayabilir. Her iki durumda da bir ayrışma, dışlama ve etiketleme durumu söz konusudur.

Sosyolojik suç teorilerinden biri olan etiketleme kuramı “Sosyal etkileşimin etkisini en güçlü şekilde yansıtan teoridir. Suç ya da sapma olarak görülen davranışları, birey ve sosyal çevre ile birlikte değerlendiren etiketleme kuramı, sosyal çevrenin bireyler üzerinde icra ettiği etkileri inceleyen ve bu etkileri modelleyen bir perspektiftir” (Dolu, 2012).

Etiketleme/damgalama kuramı bireylerin suç eğiliminin artmasında toplumsal çevre tanımlamalarının etkili olduğunu öne sürmektedir. Özellikle mükerrer suçların varlığı bu kurama göre toplumun suçlu bireye bakış açısından kaynaklanmaktadır. “Etiketlenmiş birey davranışlarını kendine söylendiği ya da kendinin etiketlendiği şeklinde yerine getirecek toplumun ona biçtiği rolü oynayacaktır” (Özalp, 2020: 98).

Sosyal dışlanma, damgalama ve sosyal etiketleme kuramları neticesinde görülmektedir ki suç ve toplumsal ilişkiler arasında güçlü bir bağ vardır. Toplum suçu önleyebilen bir organizasyon veya açığa çıkaran bir organizasyon olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Sosyal etiketlemenin suç eğilimi üzerinde ciddi bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Kültürel ayrışmanın toplumsal uyuma verdiği zarar ilçede aşikardır. Tıpkı bir vatan gibi tüm civar köyleri kucaklayan Akşehir coğrafyası, sosyal çatışmalarla bütünleşme sağlayamamıştır. Yerli halk ve Yunak köylerinden gelen grup arasındaki çatışma hali zamansız bir etiketleme sürecine dönüşmüştür. Bu süreç suç oranlarına olumsuz yönde yansımıştır. Araştırmada artan suç oranlarına etiketlemenin mi neden olduğu yoksa artan suçların etiketlemeyi mi beslediği irdelenecektir.

Birinci bölümde “Sosyal Tecrit ve Damgalamanın Suça Yansımaları: Akşehir Örneği”adlı çalışmanın amacı, kısıtları, yöntemi ve veri kaynakları belirtilmiştir. Araştırmaya yön veren temel sorular ve hipotezler detaylıca açıklanmıştır. Araştırmaya özne olan örneklemin özellikleri detaylıca belirtilmiştir.

İkinci bölümde araştırmaya ilişkin temel kavramlar detaylıca açıklanmıştır. Kimlik, ötekileştirme, damgalama ve sosyal tecrit kavramlarına dair gerekli bilgi verilmiştir. Özellikle Goffman'ın damga teorisi üzerinde durulmuş ve bu görüş araştırmanın öz perspektifini belirlemiştir. Bu bağlamda damgalama-suç ilişkisi incelemesinde yol gösterecek çerçeve belirlenmiştir.

Üçüncü bölüm suç sosyolojisinin kapsamlı bilgilendirmesini içermektedir. Öncelikle suç ve sapma kavramları üzerinde durulmuştur. Devamında tüm suç teorileri temsilcileri ile açıklanmıştır. Özelde sosyolojik teoriler üzerinde durulmuştur. Sosyolojik teorilerden etiketleme teorisi kapsamında Howard Becker ve Edwin Lemert'in yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Söz konusu kuramların suçlu davranış oluşturmaya olan etkisi açıklanmıştır.

Son olarak dördüncü bölüm araştırma bulgularını barındırmaktadır. İncelenen grubun yaşadığı coğrafya olan Akşehir ve Yunak hakkında demografik bilgiler verilmiştir. Yerel söylemle “tıraşlar” olarak adlandırılan Turgutoğulları beyliğinin devamı olan nüfusun tarihçesi hakkında özet bilgi verilmiştir. Grubun yerel basındaki durumundan bahsedilerek bireylerle yapılan mülakatlar eklenmiştir. Araştırmanın temel hipotezlerini test etmek amacıyla kimlik, aidiyet ve etiketleme konuları üzerinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ek olarak inceleme grubunun suç oranları içerisindeki yeri ve dağılımı yetkili birimlerden alınarak grafikleştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma Akşehir gibi tarihi ve kültürel zenginliğe sahip bir yerleşkenin, kültürel zenginliğinin kültürel ayrışmaya dönüşme hikayesini konu edinmektir. Çalışmanın temel gayesi, daha uyumlu ve bütünleşmiş bir Akşehir halkı için çatışmanın nedenlerini tespit etmektir. Çalışmanın amacı doğrultusunda “sosyal etiketleme”, “damgalama”, “sosyal tecrit” kuramları teorik zemin olarak kabul edilecektir. Kültürel çatışmanın suç işleme eğilimine etkisi incelenecektir. Çalışmanın temel sorusu “Göç ile gelen topluluklar suça eğilimli olduğu için mi ayrışıyor? Yoksa ayrıştırıldığı için mi suça yöneliyor?” şeklindedir. Aşağı köylü/yerli ayrımında sosyal sorunlar ve bilhassa suça yönelimin nedenleri incelemeye alınacaktır.

Çalışmanın temel öznesi olan etnik birliğe sahip ve sapkın olarak etiketlenmiş grupları Goffman’ın teorisinde görmek mümkündür. Ona göre; “Ortak bir tarih ve kültüre (ve çoğu zaman da ortak bir ulusal kökene) sahip, üyeliklerini nesilden nesle aktaran, bazı üyelerden sadakat talepecek durumda olan ve toplumda görece dezavantajlı konumları işgal eden bireylerin oluşturduğu gruplardır bunlar. İkinciolarak statülerinin izini; gözle görünür biçimde konuşmalarında, görünümlerinde ve tavırlarında taşıyan ve kamu kurumlarımız karşısında kendilerini ikinci sınıf vatandaşlar olarak hisseden alt sınıf mensupları vardır” (Goffman, 2014: 203). Kendilerini ikinci sınıf vatandaş olarak hissettikleri için damgalanmış da hissederler. Normal gruba karşı nefret ve saldırganlık duygusu beslerler. Bu duygular “sapkın” olarak etiketlenmenin gerçek bir sapkınlığa dönüşmesine neden olabilmektedir.

Turgutoğulları topluluğu ile ilgili yapılan araştırmalara göz atıldığında çalışmaların tarihsel kaynak olmaktan öteye geçemediği gözlemlenmiştir. Güncel literatürde; Turgutoğulları Anadolu’nun Türkmen Beyliği (Kaygısız, 2016), Turgutoğulları Vakfiyelere Göre Beylikler Dönemi (Taşdelen, 2021), Turgutoğulları’na Ait Eserler (Oral, 1957) ve Turgutoğulları Konya’daki Eserleri ve Kadınhanı (Temel, 2015) isimli yazılı kaynaklar beylik üzerine yapılan çalışmalara kaynak teşkil etmektedir. Son yıllarda beylik üzerine yapılan çalışmalar tarih veya sanat tarihi temalı olmuştur. Ancak

grubun sosyolojik yapısı üzerine bir inceleme bulunmamaktadır. Etnografik, kriminal ve sosyolojik temel bağlamında bu çalışma alanında ilk olma özelliği taşımaktadır. Literatüre katkısı, sosyal gruplara ve etkileşimlerine sosyolojik bakış açısı ile bakmayı kazandırmak olacaktır.

Bu çalışmada kozmopolit bir yapıya sahip olan Akşehir'in kültürel dokusunu incelemek hedeflenmektedir. Şehrin yerlileri ile komşu ilçeden göç eden etnik gruplar arasındaki çatışma ele alınacaktır. Ayrışmanın ve ötekileştirmenin şehirdeki suç oranlarına olan yansımaları açıklamak temel hedeftir.

1.2. Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtları

Bu çalışma sosyal dışlama ve damgalamanın suç üzerinde arttırıcı bir etkisi olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu varsayımı test etmek amacıyla Akşehir ilçesinde yaşayan Yunak nüfusuna kayıtlı “tırış” olarak adlandırılan vatandaşlara mülakat soruları uygulanacaktır. Farklı cinsiyet ve yaş grubuna dahil katılımcılarla görüşmeler yapılacaktır. Araştırmada nefret söylemleri ve etiketleme cümlelerinin yanıt olarak alınması yanıtların objektifliğini sınırlamaktadır. Olası bir çatışma ortamını önlemek amacıyla tamamen objektif yönlendirmeler yapılacaktır.

1.3. Araştırma Soruları ve Hipotezleri

Araştırmanın temel soruları;

- 1) Akşehir'deki suç oranlarındaki artışta sosyal dışlama ve damgalama etkili midir?
- 2) Sosyal dışlama ve damgalama etnik kökene dayandırılmakta mıdır?
- 3) Damgalama etnik kökene dayandırılıyor ise bu göç problemine dayanan bir sorun mudur?
- 4) Göç ile gelen yeni kültürün üst kültür ile olan uyumsuzluğu suça nasıl yansımaktadır? şeklindedir. Araştırma süresince bu sorulara yanıt bulmak hedeflenmektedir.

Araştırmaya yön veren hipotezler;

H1: Akşehir’de yerli halk ile göç ile gelen halk arasında sosyal uyum sağlanamamıştır.

H2: Sosyal bütünleşmenin sağlanamamış olması bireyler arasında ötekileştirme duygusunu arttırmıştır.

H3: Artan suç oranlarında yerli halk ile aşağı köylerden gelmiş halk arasındaki çatışmanın etkisi vardır.

H4: Aşağı köylü olarak etiketlenen halk benlik sunumunu bu algıya göre şekillendirmiştir.

H5: Aşağı köyden göç eden halkın suç oranlarındaki artışında sosyal dışlanmanın etkisi vardır. Hipotezler listelenmiş olup geçerlilikleri test edilecektir.

1.4. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın evrenini Akşehir ilçesinde ikamet eden aşağı köylerden gelip yerleşen vatandaşlar oluşturmaktadır. Dış köylerden gelen vatandaşlardan etiketlenen grup olarak memleketi Yunak olan katılımcılar tercih edilecektir. Söz konusu gruptan on katılımcı ile derinlemesine görüşme ve mülakat gerçekleştirilecektir. Mülakat soruları katılımcıların özelliklerine göre çatışma ortamı yaratmayı önleyecek şekilde hazırlanacaktır. Her bir katılımcı ile yaklaşık 30-45 dakika görüşme gerçekleştirilecektir. Katılımcıların onamı ile görüşmeler kayıt altına alınıp, araştırma başlıklarına uygun bir şekilde çalışma ile harmanlanacaktır.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada yöntem olarak nitel ve nicel araştırma yöntemleri beraber kullanılacaktır. Yöntem çeşitlemesi(triangulation) olarak ifade edilen bu yöntemle iki farklı yöntemin uyumu yakalanmak hedeflenmektedir.

Çalışma konusu bakımından nitel yöntemler ile değer, kimlik, sosyal dışlanma, etiketleme gibi olgular ele alınacaktır. Bu kapsamda araştırma evrenine dahil edilecek olan Akşehir halkından katılımcılar seçilecektir. Göç ile gelen ve damgalamaya maruz kalan gruptan şehirde veya köyde ikamet eden katılımcılar seçilecektir. Seçilen örneklemiden derinlemesine görüşme ve mülakat tekniği ile veri alınacaktır. Ek olarak ilçede aktif olarak görünür problemlerin yaşanması araştırmaya gözlem tekniği olarak da katkı sağlayacaktır. Nicel yöntemin ise araştırmaya katkısı veri noktasında olacaktır.

Nitekim çalışmanın ana teması olan suç olgusu somut verilerle desteklenebilir niteliktedir. Suça yönelimin sebeplerini araştırırken yönelimin varlığını/yokluğunu da gündem etmek gereklidir. Bu amaçla Akşehir İlçe Emniyet Müdürlüğü kamu verilerinden yararlanılacaktır. Araştırma bulgularının teorik zemin ışığında yorumlanmasıyla çalışma son haline kavuşacaktır.

1.6. Veri Kaynakları ve Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmada veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme ve mülakat teknikleri kullanılacaktır. Bu kapsamda aşağı köylerden seçilmiş bireylerden oluşan iki grup örnekleme çeşitli sorular yöneltilecektir. Mülakat esnasında tarafsız ve ılımlı bir iletişimin gerçekleşmesi için çabalanacaktır. Mülakat soruları iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise grupların birbirlerine karşı algılarını ölçen tutum soruları yer almaktadır. Mülakat esnasındaki gözlemler de araştırmaya eklenecektir. Ek olarak nicel araştırma tekniklerinden bağıntısal yöntem ile göç ve suç değişkenlerine ilişkin veriler yetkili kurumlar tarafından alınıp analiz edilecektir. Değişkenler arasında bir bağıntı olup olmadığını saptamak araştırmaya katkı sağlayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL TECRİTE DAİR TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Kimlik, Biz ve Öteki

Sosyal bilimlerde kimlik teriminin tanımlaması Erikson olarak bilinmektedir. Kelime olarak Latince “İdentites” kökünden gelmekte olup, olmakla beraber aynılık, benzerlik anlamına gelmektedir (Yurdigül, 2008: 13). Türkçede kim sorusuna cevap vermekle üretilmiş ve bir mensubiyeti üzerinde taşıyan kavram haline gelmiştir. Aynılığı ve bir olmayı ifade etmektedir(Dalbay ve Avcı, 2018, 17). Dolayısıyla kimlik, hem batı hem doğu literatüründe toplumla etkileşimi temel alan ve grup olgusuna dayanan bir kavramdır. Yalnızca kişisel eğilim ve karakterle açıklamak yanlış bir tutum olacaktır.

Deligöz’e (2019: 43) göre benlik: “kişinin kendine yönelik bilinçli bir şekilde ifade ettiği algılardır. Bizim dışımızda kalan insanlar ile kurmuş olduğumuz iletişimlerdeki “biz” ile,kendi kendimize kurduğumuz etkileşimlerdeki “biz” arasındaki ayırt edilen alan benlik kavramına açıklık getirmektedir.” Dolayısıyla bireyin kendi varlığını ve benliğini tanımlaması grubunu tanımlamasından geçer. Benliği anlama biz ve ötekilerin sınırlarının çizilmesinden geçer.

İnsan sosyal bir varlıktır. İnsanın benliği ve kimliği kendiliğinden değil toplumla olan etkileşimi neticesinde oluşmaktadır. Doğuştan gelen karakteristik özelliklerin etkisi tartışılmaz bir gerçekliktir. Ancak kimlik oluşumunu yalnızca biyolojiye indirgemek mantıksal bir hatadır. Nitekim çevre ve toplum kimliği oluşturan en etkili unsurlardır. Doğumdan sonra sosyalizasyon sürecine geçişle başlayan bu süreç içinde yaşanan toplumun etnik ve kültürel özelliklerine göre şekillenmektedir. Farklı coğrafi bölgelerin farklı insan tipolojileri ile ön plana çıkmasının nedeni budur. Örneğin Ege insanı sıcak kanlı, Doğu insanı misafirperver veya Karadeniz insanının sert mizaçlı olması gibi. Özetle kimlik, çevrenin ve toplumun etkisine fazlasıyla açık bir alandır.

Kimliğin varlığı iki temel boyuta indirgenir: benzerlik ve farklılık. Kim olduğumuza dair tüm cevaplarımız kime benzediğimiz veya benzemediğimiz ile alakalıdır. Kendimizi tanımlamanın yolu sınırlamak veya ötelemekten geçer. Sonuçta herhangi bir benliğin varlığı mutlaka diğer benliklerle olan ilişkisi çerçevesinde açıklanır (Toprak,

2019). Dolayısıyla benzerler grubunun dışında kalan her birey kendisini farklı olarak tanımlarken, grup üyelerince öteki etiketini almaktadır.

Ötekiyi anlamak için kimlik inşa sürecini bilmek gereklidir. Nitekim tarihsel süreçte çoğu sosyolog aidiyet, kimlik, grup gibi olguları tanımlarken toplumsal ilişkileri temel almıştır. Örneğin klasik sosyologlar, konuya makro perspektiften bakarak benzerlik üzerinden oluşturulan kimlikler üzerinde durmuşlardır. Marx'ın sınıf bilinci, Weber'in anlama kuramı, Tönnies'in cemaati, Durkheim'in dayanışması kolektif bir tutumla konuya bakış açılarını açıklamaktadır. Sembolik etkileşimcilerle beraber kuramlar değişse de toplumsal etkileşim temeli aynı kalmıştır (Toprak, 2019).

Kimliğin çevre etkisi ile inşa edilen ve dönüşebilir olduğunu vurgulayan Foucault, kim olduğumuzu tanımlayan, varlığımızı kuşatan ve normallik sınırlarını belirleyen güçler tarafından betimlendiğimizi düşünmektedir. Kimlik ve aidiyet tanımlamalarının söylemler üzerinden gerçekleştiğini söyleyen Hall (Hall, 2014: 79-97), inşa edilen ve üretilen kimlik görüşüyle Foucault'yu destekler.

1970'lerle beraber toplumsal etkileşime dayandırılan kimlik tanımlamaları, “Sosyal Kimlik Kuramı” adı altında toplanmıştır. Henri Tajfel ve John Turner tarafından geliştirilen bu kuram, grup üyeleri ve gruplar arası etkileşimleri temel almaktadır. Sosyal kimlik, benliğimizin bir gruba dahil olmamız hakkındaki bilgimize dayanır(Tajfel'den Akt. Bilgin, 2007: 13). Sosyal kimlik teorisine göre insanlar kendisini diğerlerinin belirlediği kategorilere ayırma eğilimindedir. Zamanla kişisel kimlikleri pasifleşmiş, algılama ve yargılamalarında değişiklikler gözlemlenmiştir. Benlik algıları değişerek grup tarafından üretilmiş hale gelmişlerdir (Demirtaş, 2003: 129).

Tajfel ve Turner tarafından geliştirilen sosyal kimlik kuramı, damgalama teorisini kimlikle ilişkilendirmemizi sağlayan bir köprü niteliğindedir. Öz farkındalık ve sosyal farkındalık noktalarına odaklanarak grup ilişkilerini açıklamaktadır. Bu teoriyle insanların doğuştan kategorize etme eğiliminde oldukları, bu sayede gruplaşma gösterdikleri kanıtlanmıştır. “Biz” grubu olumlu algılanırken “onlar” olumsuz algılanmaktadır(Hogg ve Vaughan, 2014: 117).

Sosyal kimlik kuramından ayrı olarak “kültürel kimlik” ten söz etmemiz gerekir. Ellili yıllarda Amerika'da geliştirilen kavram, göç hareketlerini dayanak noktası edinmiştir.

Göçmenlerin bütüne uyum problemlerini açıklamak için araç olarak kullanılmıştır. Kültürel kimlik, sosyal kimlik kuramını da kapsayan bir durumdur. En basit tanımıyla kültürel farklılıklardan kaynaklanan biz/onlar kategorilerinin oluşmasının sonucudur (Cuche, 2004: 115).

Öteki, bireysel ve sosyal dünyamızda *bizim dışımızda olan/bizden olmayan* anlamlarında kullanılmaktadır. Türkçe kullanım anlamıyla “Sözü edilen veya benzer iki nesneden önem ve konum bakımından uzakta olan (sıfat toplumbilim) mevcut kültürün içinde dışlanmış olan” (Türk Dil Kurumu). Olarak tanımlanmaktadır.

Şeker ve Şimşek(2011: 489) ; toplumlarının kendi değer yargılarının, kültürel normlarının dışında kalanları öteki olarak söylemektedir. Ötekiler yaygın kültürün beklentilerini karşılamamakla beraber genel kabulün aksine davranan uyumsuzlardır. “‘Öteki’ farklılığın değişmez hatırlatıcısıdır” (Uluç, 2009). “Öteki, bizden olmayan, bilmediğimiz, hattakorktuğumuzdur” (İncelioğlu, 2017: 10).

Öteki, kimliğin inşasının en önemli unsurlarından biridir. Kendimizi ve grubumuzu tanımlarken mutlaka diğerleri ile benzer veya farklı yönlerimizi ayırıştırırız. Kimlik oluştururken toplumsal farklılıkları görmezden gelir ya da ötekileştiririz. Farklılıklar bireyi ve grubu diğer seçeneklerden ayıklayan bir unsur iken, ortaklıklar birleştiren bileşenlerdir (Özensel, 2020: 369-378). Bu yönüyle kimlik oluşturma süreci, cımbızlama ve enjekte etme eylemlerine benzemektedir.

Bireyin yaşantısı, kültürü ve deneyimleri kendisini bir kategoriye yerleştirmesini sağlar. Ünür’ün de belirttiği üzere (Ünür: 253) :

“Stereotip veya basmakalıp yargı olarak adlandırılan zihinsel değerlendirmeler, bireyin yetiştiği çevrede edindiği bilgilerle doğrudan ilintilidir. Diğer bir ifadeyle, bireyin tarihi, kültürel ve sosyal yaşanmışlıkları ona, hangi kimliklerin kendisine yakın hangilerinin ise uzak olduğuna dair bilgiler ve veriler sunmaktadır. Yaşanmışlıklar ve öğrenilen bilgiler neticesinde bireyin zihninde bir ‘ben’ ve ‘Ben’e uygun düşen bir ‘biz’ kavramı oluşur”.

Ben’i ve bizi’ tanımlayabilmek için her daim diğerleri iyi tanınmak zorundadır. Bireyler nasıl olmadıklarını bilerek nasıl oldukları sonucuna ulaşır. Böylece ait olduğu grubun güzellemesini yaparak bir bağlılık bilinci geliştirir. Burada öteki kimliğin dayanak veya başlangıç noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin aidiyet duygusuyla bağlandığı

grupla diğerleri arasındaki farklılaşma oluşturduğu kimliği pekiştirmektedir (Schnapper, 2005: 151).

Farklı değişkenlere göre parçalanmış toplumlardaki egemenler, genellikle kendini meşru kılmak ve ideolojisinin etki alanını genişletmek için bir öteki yaratır. Ötekinin bastırılmış egemen olanının özerkliğini ve evrenselliğini sağlar (Yeğenoğlu, 2003: 14). *Biz* bilincini güçlendirmek amacıyla oluşturulan *öteki*'nin toplumsal hayatta strateji olarak kullanılması son derece etik dışı bir durumdur. Bu araçsal görünüm elbette ki ona bazı dezavantajlar yükleyecektir.

Devran (2010: 111), bireyin ifade biçiminin, özelliklerinin, kültürel yapısının, etnik bileşenlerinin, kimliği ile ilgili önemli bilgiler verdiğini belirtir. Birey bu bilgiler ile kategorileştirme yoluyla gruplar oluşturur veya gruplaşır. Onun kimliğini en iyi yansıtan grup zamanla onun kendisi haline gelir. Grup ile bütünleşme sağlandığı takdirde üstünlük duyma yönelimi açığa çıkar. Standartlar belirlenir ve ötekiler anormal kategorisine itilir.

Modern çağda etnik gruplar veya görüşler açısından çeşitlilik gittikçe artmaktadır. Bu önlenemez bir durumdur. Yaygın olan ve çoğunlukça kabul edilen gruplar hâkim kültürü, farklı tonlar ise alt kültürü ifade eder. Bir toplum içerisinde farklı yaşam biçimleri diğerleri ile aynı anda var olacaksa, bu kaynaşmanın çözülmesi gerekir. Gruplardan bağımsız olarak ortak bir kültür düzeyi oluşturulmalıdır (Habermas, 2012:26).

Öteki kavramı, toplumu oluşturan gruplar arasındaki mesafeyi, farklılığı, zıtlığı ifade etmek için kullanılır. Belli bir ortak kökenden gelen daha doğal ve daha eski bir tarihe sahip gruplar öteki toplumu oluşturmaktadır. Özellikle kan bağına dayalı, kültürel bir kimlik inşa etmiş *biz bilinci* toplumlaşmanın ana çekirdeğini oluşturmaktadır (2012: 38). Ortak atalara sahip olma durumu bireyleri etrafında toplamış ve ataları farklı olanlardan ayırmıştır.

2.2. Ötekileştirme

Günümüz modern toplumunun karmaşıklığının aksine ulus devletleşme sürecinde alt gruplar/ötekiler genellikle yok edilmiştir. Tek tip yurttaş arzusu ile soykırıma uğratılmış veya görmezden gelme yöntemiyle asimile edilmiştir. Bu tarihsel arka planı hatırlattıktan sonra aslında günümüz toplumlarında da gruplar arası çatışmanın devam

ettiğini belirtmek gereklidir. Makro-mikro düzeyde devlet eli ya da bireyler arası *ikincileştirmehalen* sürmektedir.

Durna (2014: 151) , ötekileştirmeyi şöyle ifade etmiştir: Toplumsal birlik söz konusu olduğunda öteki, diğer toplumsal birlik tarafından hükmedilen ve ezilen olma durumuna düşmektedir. Toplumsal alanı bir bahçe metaforu üzerinden düşündüğümüzde öteki, temizlenmesi ya da yok edilmesi gereken ‘ayrık otu’ dur. Bahçedeki diğer unsurlara zarar vermesinden korkulan bir zararlıdır. Öteki, tehlike olarak algılanır ve korkuyu, sınırları beraberinde getirir.

Bir toplumda ‘ben’ ve ‘onlar’ birbirlerini anlamlı kılan unsurlardır. ‘Ben’i temsil eden grubu anlamak için mutlaka diğer grubun da var olması gerekir. Ötekiler ‘ben’ tarafından farklılıkları meşrulaştırılarak tarif edilir. Ötekiler karşıt ve toplu bir grup olarak tanımlanır (Özalp, 2014: 227-235). Bireyler kendisini ait ettiği grubu yüceltmek için diğerlerini kategorize ederek onları aşağı çekerler. Gruplar arasındaki farklılıklar ön yargı ve kalıp yargıların üretilmesini kolaylaştırmaktadır.

Ötekiyi ötekileştirmemenin yolu tanımaktan geçer. Nitekim insan bilmediği şeye yabancılik duygusu ve düşmanlık besler. Öteki gruplar tanınır, anlaşılır ve bilinirse ötekileştirme eğilimi azalır (Kurtbaş, 2013: 39).

Ötekileştirme ve ayrımcılık söz konusu olduğunda ön yargıların olumlu olabileceği düşünülemez. Bir grubun tamamına yöneltilen aşağılama, hor görme, dışlama, nefret söylemleri gibi tutumların tamamına işaret eder. Bu tür ön yargılarla ötekileştirilen bireyler, aslında kişisel özelliklerinden dolayı değil öteki gruba ait oldukları için bu davranışların hedefi olurlar. Farklılıklar sosyal kategorileri, kategoriler ön yargıları ve ön yargılar ötekileştirme sonucunu doğurmaktadır (Çayır ve Ceyhan ,2012).

Ötekileştirmenin dışlama boyutunda Durkheim’ın anomi kavramını hatırlamak gereklidir. Durkheim anomiyi toplumun genelinden ve normlarından farklı olma ve dışlanma durumu olarak ele almıştır. Özellikle toplumsal kontrolün işlevsizleştiği dönemlerde ve çok kültürlü toplumlarda açığa çıktığını saptamıştır (Marshall, 1999). Bu bakış açısıyla genelden farklı olmak uyumsuz ve patolojik olma etiketlerini beraberinde getirmektedir.

İnsanlık tarihinin her döneminde olduğu gibi ötekileştirme çağımızda artarak devam etmektedir. Din, cinsiyet, etnik köken, ırk, sınıf, kültürel yaşam biçimi gibi unsurlar

ötekileştirme eylemine neden olabilmektedir. Bu farklılaştırmalar bir arada yaşamayı zorlaştırarak düşmanlık oluşturabilmektedir. Gerginlik, eşitsizlik, tehdit, ve çatışma tüm bu algısal sürecin sonuçlarındandır. Ve böylece toplumsal yapı bozulma ve çökme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır (Özensel, 2020).

Tarihsel süreçte ötekileştirme olgusu genellikle din ve etnik köken üzerinden ilerlemiştir. Her ne kadar etnik temel/budunsal köken fizyolojik bir anlam taşıyormuş gibi görünse de aslında o kökene ait insanların sosyal yaşayış biçimleri ile inşa edilen bir olgudur (Özensel, 2020: 374). Kültür kümesi içinde toplanan din ve yaşayış biçimleri insanların gruplaşmasında temel unsur olmuştur. Haliyle bireyler biz dediğinde dindaşlarını veya ortak ataya sahip grup üyelerini ifade etmektedir. Bu kümelerin dış elemanları ise ötekiler olmaya mahkûm kılınmıştır.

2.3. Damgalama

Ötekileştirme sürecinde sosyal kategoriler ön plana çıkmaktadır. Bireyleri ait oldukları grup ile ilişkilendirerek tanımlamak onlara etiketler vermek manasına gelmektedir. Goffman etiketlemelerimizi damga metaforu ile betimlemiştir. Ona göre damgalı bireyler sosyal ilişkilerinde değeri düşürülmüş kimselerdir (Goffman, 2014).

Damga kavramı ilk olarak sosyoloji alanında çıkmış ve daha sonra tüm sosyal bilimlere yayılmıştır. Kavramı ilk kez eski Yunan medeniyeti iz, delik, yara gibi anlamlarda kullanmıştır. Bugün sosyal bilimlerdeki damga terimi ise dışlanmak üzere mühürlenmiş olan bağlamında kullanılmaktadır.

Kimlik oluşturma süreci genellikle diğerleri veya yabancılar üzerinden işlemektedir. Oluşan kategoriler arasındaki güç farklılığı birinin hegemonya oluşturma sonucunu doğurmaktadır. Hegemonyaya sahip grup, diğer grubun kendisini temsil etmesine karşın bir savaş açmaktadır. Savaşın muhataplarını kalıp yargılar ve önyargılar seçmektedir. Söz konusu seçiciler damgalamanın en güçlü unsurlarıdır. Medya araçlarında ötekilerin temsili bu unsurları pekiştirmekte ve körüklemektedir (Posos Devrani, 2017: 926).

Damgalanma, bireyin içerisinde ve iletişimde bulunduğu sosyal grupta normal olarak nitelendirilen bireylerden dışlayıcı biçimde farklı olarak etiketlenmesine neden olan ve sonucunda tepkilere maruz kalan hastalık, nitelik veya özelliktir (Sevim, 2020: 44). Damgalanan birey farklı veya aykırı olmakla anılmaya mahkumdur.

Damgalama kuramı toplumdaki azınlık grupların ve gelir düzeyi düşük bireylerin damgalanma olasılığının toplumun diğer kesimlerine göre daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Sokullu-Akıncı, 2016, 89). Öte yandan makbul vatandaş tipolojisinden farklı bir duruş sergileyen marjinal tiplerin ve hâkim güce karşı koyma gücü olmayanların da damgalanma riski yüksektir (Aydoğan, 2018: 67).

Goffman(2014: 31), üç farklı damga tipinden bahsetmektedir. Bunlardan ilki “bedenin korkunçlukları” başlığını taşıyan fiziksel damgalardır. Genellikle fiziksel bir deformasyona, engele veya estetik bozukluğa sahip olanları kapsamaktadır. Bu kategoriye tarihsel bir örnek olarak cüzam hastalığı örnek verilebilir. Bulaşıcı olsun veya olmasın insanlar hastalıklardan dolayı damgalanmaya maruz kalmışlardır. İkinci kategori ise “bireysel karakter bozuklukları” olarak adlandırdığı kategoridir. Goffman burada çoğunluk tarafından kabul görmeyen yaşam tarzları, hırsızlık, ahlaksızlık, homoseksüellik, yalancılık gibi daha çok huylara vurgu yapan bozukluklardan bahsetmektedir. Bu kategorideki damgalar kültür etkisi sebebiyle değişime en açık olanlardır. Sonuncu damga tipi ise “etnolojik damgalar” dır. Etnolojik damgalar genellikle ulus, din, mezhep gibi olgulara dayanarak çoğunluğun azınlığı damgalamasını kapsamaktadır.

Goffman’ın etnolojik damgalar kuramı, içerisinde toplumsal uyum ve bütünleşme sorunlarını da içermektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bahsedilecek olan iki kültürün aynı ortamda çatışması hali tam olarak bu kuramla ilişkilendirilebilir.

Sosyal yaşam içerisinde bireyin çevreden aldığı olumlu ya da olumsuz geri dönüşler birey üzerinde kimliğe dair etkiler bırakmaktadır. “Konu ile ilgili olarak ülkemizde de yaygın olarak kullanılan “Bir insana kırk kere deli dersen deli, veli dersen veli olur, adın çıkacağına canın çıksın” sözleri de toplumun birey üzerinde ne denli etkili olduğunu ortaya koymak adına anlam ifade etmektedir.”(Yaprak, 2015: 44).

Damgalanan birey toplumun kendisine layık gördüğü yaftaya inanma eğilimi içindedir. Kendisine atfedilen kimliği içselleştirir. Goffman’a göre (Goffman, 2014), bu belirsiz bir kabullenıştır. Kendisini etiketleyen toplum saygı gösterme zahmetinde bulunmaz. Böylece damgalı birey, damgaya neden olduğunu düşündüğü özelliğinden ivedilikle kurtulmaya çalışır. Damgalı birey, “normaller” in önünde nasıl tanımlanacağına dair bir

kaygı içerisinde. Zira böyle bir toplum önünde zihinlerde halihazırda bulunan kategorilerden birine yerleştirileceğini bilmektedir.

Goffman'a göre, damgalanan kişi gündelik hayatta kendi olarak değil de damgalanmış haliyle etkileşim kurar. Olumsuz kimliği yansıtan bir halde görünmesi, kişinin kendisini toplumdan soyutlamasına neden olur. Ayrıca bu durum bazı toplumsal kurumlara onu kolayca suçlayabilme gücü vermektedir. Nitekim damgalanmış birey günlük hayatta kurduğu sosyal ilişkilerden olumsuz yanıt alarak geri adım atan konumundadır. Kuşkucu, bunalımda ve ne yaptığını bilmez bir endişe ile yaşamaktadır (Goffman, 2014: 41).

Çevre tarafından damgalanmanın yanında bireyin kendi kendisini de damgalayabileceğini hatırlatmak gerekir. Her bireyin kendine ait kendiyle ilgili görüşleri vardır. Ve bu görüş genellikle başkaları tarafından nasıl görünüyorsam oyum şeklindedir. Sosyalizasyon sürecinde aldığımız tepkilerle nasıl biri olduğumuzu içselleştirmek, çevre aracılığıyla kendimizi damgalamaktır (Erez, 2019). İçselleştirilmiş damgalama, çevrenin tutumlarını bireyin kendisine yöneltmesidir. Toplum damgasına bağlı olarak gelişir ve davranışları etkiler (Avcil, 2014).

Damgalar gizlenebilir veya görünür olarak iki farklı şekilde ele alınmalıdır. Gizlenebilir damgalar sadece özel çevre ile sınırlıdır ve toplumsal alanda herkesin bilmesi mümkün değildir. İdeoloji, inanç, cinsel tercih gibi özellikler sadece yakınlarımız tarafından bilinebilir. Buna karşın görünür damgaları toplumdan gizlemek mümkün değildir. Fiziksel deformasyon, obezite, cinsiyet bunlara örnektir. Gizli damgaya sahip kişiler bunu toplumdan gizleyebilmelerine rağmen iç huzursuzluk halindedir. Topluma deşifre olmaya karşı her an tetiktedirler ve korkularıyla başa çıkmak zorundadırlar (Hogg ve Vaughan, 2014: 377).

Damgalama türlerinden biri olan etnolojik damgalama, aşiret damgası anlamına gelmektedir. Belirli bir ırk, soy veya millete yüklenen olumsuz atıfları içerir (Saillard, 2010). Tıpkı genetik faktörler gibi kalıtsaldır ve bir ailenin tüm üyelerine aktarılır. Azınlık damgalamaları, siyahilere yönelik ırk ayrımcılığı örnek verilebilir. Belirli bir kültüre ve soy geçmişine sahip olduklarından dolayı başka bir sebep aranmaksızın tehdit edilmektedirler (Aksoy, 2021: 52). Dolayısıyla belirli bir memlekette olmak, belirli bir

soyada sahip olmak toplumun bize karşı olumsuz tutum geliştirmesinde oldukça etkilidir.

Damgalama eylemini anlamaya alıştışımızda başka birini küçük düşürmenin bazı nedenleri vardır. Bu nedenler psikojenik, toplumsal ve teknolojik olarak üçe ayrılmaktadır(Erdem ve Özmen, 2018: 200).

Psikojenik nedenler genel olarak insanların başkalarının mutsuzluğundan mutlu olmasına dayanır. Kendisini iyi bir konuma taşıyabilmek için aşağıda bıraktıklarının üzerinde yükselmeyi tercih eder(Önder, 2019: 8). Olumsuz inançlar ve önyargılar da psikojenik nedenlerdendir.

Toplumsal nedenlere baktışımızda temel unsur toplumun bireyleri kategorilere ayırma eğilimidir. Oluşturulan her kategori için zihnimizde bir insan tipi oluşur ve bireyleri bu tiplerle karşılaştırarak değerlendiririz. Damgalamada kişisel farklılıklar gruplanarak “biz” “öteki” oluşur. Böylece ayrımcılık ve dışlama kaçınılmaz olmaktadır(Sözen, A. vd 2013: 65).

Son olarak teknolojik nedenlerden bahsetmek gerekirse belki de günümüz medyasının en etkili olduğu alan denilebilir. Her geçen gün artan sosyal medya kullanımı biz hangi tip insanı hangi kategoriye koyacağımızı öğretmektedir. Bunun yanısıra çoğu zaman taraflı bir iletişim kanalı olan haber medyası, bazı gruplara karşı olumsuz tutum geliştirmeyi amaçlamaktadır(Üçok, 2003: 3-8).

Damgalama ile nasıl başa çıkılır bilinmez. Ancak bu eylemin sonuçları hem psikoloji hem de sosyoloji bilimlerinin alanını çekerek bazı çıkarsamalara olanak sağlamıştır. Türkiye Psikiyarti Derneği damgalamanın birey üzerindeki etkisini Covid-19 bağlamında şöyle açıklamaktadır:

- Damgalanan birey, bulunduğu toplumun bir parçası olmadığını düşünür.
- Dışlayıcı dış etki ile beraber yalnızlık duygusuna bürünür. Kendi içine kapanır.
- Umutsuzluk, aresizlik, yetersizlik gibi duygular ruhsal hastalığa kapılmayı tetikleyebilir.
- Damgalanan birey, kendisine söylenenleri içselleştirir ve benimser.
- Damgalanan birey, kendisine ve çevresine karşı öfke biriktirerek zarar vermeye yönelebilir.

- Damgalanan birey, dışlanmamak için hastalığı inkâr edebilir.
- Damgalanan birey, tedaviyi reddederek toplumsal uyumu bozabilir.

(Türkiye Psikiyatri Derneği, Erişim: 4 Nisan 2023. <https://psikiyatri.org.tr/>)

Toplumda herhangi bir nedenden ötürü damgalanan, dışlanan birey zamanla toplumdan ayrılmaktadır. Bireysel bunalımlarının yanında sosyal uyumu gittikçe düşmektedir. Bu durumda birey Durkheim (1985) teorisinde olduğu gibi toplumdan kopmaya bağlı olarak bencil intihara gidebilir. Veyahut da toplum içerisinde kalmayı seçiyorsa biriktirdiği duyguları suça yönelerek açığa çıkarabilmektedir. Toplum tarafından damgalanan birey, aşağılık duygusu ve anksiyete bozukluğu gibi sebeplerle kendini savunmaya geçme eylemine girişmektedir. Baskın grupların etkisi olarak da tanımlanan damga, bireylerde sapkın davranış oluşturabilmektedir.

Çalışmanın diğer bölümünde ayrıntılı bir şekilde ele alınacağı üzere damgalama aynı zamanda kriminolojik bir terimdir. Suç sosyolojisi kuramlarından biri olan damgalama teorisine göre, suç işleyen bireyin kişiliği sosyal yaşam açısından damgalanmaktadır. Böylece birey bir tepki gösterimi olarak tekrar suç işlemektedir. Yani ilk eylemde birey damgaya mahkûm edilerek sosyal statüsüne, ailesine ve mesleğine etki etmektedir. Bunun sonucunda suçlu olarak damgalanan birey her an yeni bir potansiyel suçu barındıracaktır(Demirbaş, 2001: 136).

Damga sembolik etkileşimciler tarafından, sapma ve suçluluk ilişkisini toplumsal ilişkilere dayandırılarak kriminolojide yeni bir perspektif oluşturulmuştur (Sevim, 2020). Suç alanında damgalama kuramının temelini sapkınlar ve onlara sapkın etiketini vuranlar ayrımı oluşturur. Bu iki grup arasındaki etiketleme süreci toplumda suçlu kavramını doğurur. Dolayısıyla bu kuramda hiçbir eylem gerçek anlamda suç niteliği taşımaz. Yalnızca ahlak tanımlamalarını yapan egemen grubun etkinliğinin sonucudur (Giddens, 2000: 189).

2.4. Sosyal Tecrit ve Ayrımcılık

Sosyal tecrit veya sosyal dışlanma en temel anlamıyla sosyal bütünlüğün dışında bırakılmayı ifade eden bir kavramdır (Sapançalı, 2005: 23). Tecrit dışarıda bırakma ve

soyutlama anlamına gelen bir kavramdır. Ötekileştirilen grubun imkanlar, hizmetler ve mekanlar bakımından ikinci plana atılması ayrımcılığı belirleyen temel unsurdur.

Sosyal dışlanma kavramı temelini Avrupa ülkelerinden almaktadır. Küreselleşme ve artan çeşitlilik nedeniyle ortaya çıkmıştır. Eşitsizlik ve yoksulluk olguları ile açıklanmaya çalışan kavram, günümüzde gelişmekte olan ülkelerde de görülmeye başlamış ve çağın sosyal sorunlarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda post-modern çağ “dışlanma çağı” olarak nitelendirilmektedir. Bununla beraber dışlanma olgusu ülkenin sosyal ve siyasal yapısı, ortaya çıkış işleyiş sürecine göre yöreye özgü değerlendirilmelidir (Sürüel, 2008: 7).

Sosyal dışlanma bireylerin işsizlik, eğitimsizlik, yoksulluk, engellilik gibi dezavantajlarından dolayı toplumun geri kalanına göre imkanlardan uzak kalmasıdır. Dışlanan birey, toplumun diğer üyelerine göre bütüne entegrasyon sürecinde sorun yaşamaktadır. Toplumun normal yaşam standartlarından uzaklaşmış olmak ile sosyal dışlanma arasında pozitif bir korelasyon vardır. Uzaklaşma ne kadar artmışsa dışlanma ihtimali de o kadar artacaktır(Sevim, 2020: 47).

Günümüzde sosyal dışlanmaya maruz kalan en kalabalık kesim yoksullardır. İlhan’a göre yoksulluk modern dönemden önceki anlamını yitirerek yeni bir hal almıştır. Yoksulluğun anlamı kökten değişerek yalnızca ekonomik unsurlara bağlı olmaktan çıkmıştır. Sosyal tecrit, ötekileştirme ve özsaygı yitimi gibi etkilerle değerlendirilmesi gereken bütün bir şiddet haline gelmiştir(İlhan ve Aytaç, 2013: 216).

Şüphesiz sosyal tecrit, damgalamayla sıkı bir bağ içerisindedir. İşaretlenen bireyler verdikleri duygusal tepkilerin de etkisiyle sosyal sahnede değer kaybederler. Böylece toplumdaki statüleri düşmüş olur. Dışlanır, itilir ve her ortamda ayrımcılığa maruz kalmaya açık hale gelir (Taşkın, 2007: 3-4).

Damgalamayla toplumun bir kenarına itilen birey bu olumsuz sonuçtan yalnızca kendisi nasibini almaz. Damgalanmış bireyle beraber ailesi ve yakın çevresi de artık dışlanmaya müsait hale gelmiştir. Bireyler sadece damgalı bireyin akrabası olduğu için bile, imkân ve hakların dışında tutulabilmektedirler(Kadioğlu ve Hotun Şahin, 2015: 5). Türk kültüründe atasözlerinde bireylerin yaşam biçimini öğrenmek ve sınıflamak için soy bilgisi önemlidir. Püsküllüoğlu: (2003),konuyla ilgili şu atasözlerini örnek vermektedir:

“Dedesi koruk yemiş, torununun dişi kamaşmış.”,

“Anasına bak kızını al kenarına bak bezini al.”,

“Armut dibine düşer.”,

“Deli arlanmaz soyu arlanır.”

“Otu çek köküne bak.”

Nitekim soy bağlayıcılığı kültürümüzde bir etiket sebebi olarak karşımıza çıkabilmektedir. Önceki nesillerin yaptığı yanlış işlerden dolayı onların torunları sosyal tecrite maruz kalabilmektedir.

Sosyal dışlanma tanımlamaları çok çeşitli olmakla beraber kavram da çok boyutludur. Bireylerin sosyal, politik, ekonomik yaşam alanlarına katılımlarının azlığına vurgu yapılmaktadır. Dışlanmanın sebep olduğu yapısal ve kültürel faktörler arasında kesim bir ayırım yapılırken; yapısal faktörler iş gücü piyasası, yerleşim gibi maddi unsurlara dayanır. Kültürel açıklamalar ise bireysel seçim ve sosyal uyum sürecine vurgu yapmaktadır(Hunter ve Jordan, 2010: 243).

Sapancalı (2005: 24), sosyal dışlanma tanımlarını üç grupta sınıflandırmayı gerekli görmüştür. Bu sınıflamaya göre ilk grup topluma dahil olma veya dışarıda kalma süreçleriyle açıklanmıştır. İkinci gruptaki tanımlamalar ise durum insanlar ve ilişkiler açısından ele alarak sosyal ilişkileri temel almıştır. Üçüncü grup tanımlamalarda sosyal dışlanma, sistemler ve çevre boyutuyla ele alınmıştır. Sistem tanımlamaları sosyal dışlanmayı müstakil bir alt sistem veya sistemlerin eksikliği olarak çözümlemiştir.

Dışlanma gözle görülür bir hal aldığına yani somut olarak ayrışma gerçekleştiğinde mekân bölünmesi gerçekleşmiş demektir. Buğra ve Keyder (2006), mekansal/ekonomik/kültürel dışlanmanın bir bütün oluşunu şu şekilde ifade etmektedirler:

“Ekonomik dışlanma, yani sürekli bir işsizlik durumu giderek kültürel dışlanmaya yol açıyor, özellikle de bu insanların göçmen, farklı etnik kökenli oldukları durumlarda, siyasi dışlanmayla pekişiyor. Bu insanlar devletin kentlerin çevrelerinde yaptırdığı sosyal konutlarda ikamet ettiklerinde, olaya bir de mekânsal dışlanma eklemlenmiş oluyor.”

Toplumsal alanda bazı mahrum kalmalar beraberinde daha büyük mahrumiyetleri getirebilmektedir. Böylece birçok yoksunluk bir araya gelerek sosyal dışlanma yapısını

oluşturmaktadır. Dolayısıyla sosyal dışlanmanın değişken ve dinamik yapısı yoksunluk şartlarına göre şekillenmektedir. Ayrıca sosyal dışlanma, görüldüğü toplumun veya grubun yaşam şartlarına, kaynaklarına ve fırsatlarına dayandığı için göreceli bir yapıdır (Sapancalı, 2005 3: 54).

Sosyal dışlanma kavramı çok boyutlu ve çok etmenli bir yapıdadır. Görüldüğü üzere sosyal dışlanma çok boyutlu ve karmaşık yapılu bir olgudur. Onun bu özelliği sabit bir ölçekle ölçülmesini, boyutların göreceliliği ise karşılaştırmalı bir araştırma yapmayı engellemektedir. Ölçümler dolaylı yoldan ve yaklaşık olarak yapılmakla beraber, sürekli güncellenen bir veri tabanı gerekmektedir (Sapancalı, 2005: 55).

Sosyal dışlanmanın çok boyutlu olması bir alandan dışlanan bireyin diğer alanlardan da dışlanabilme ihtimalini arttırmaktadır. Genellikle sosyal ilişkilerden dışlanan birey, siyasal arenadan, güç alanlarından, vatandaşlık imkanlarından da uzak kalmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇUN TANIMI ve KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Suç, Sapma ve İlgili Disiplinler

Suç hemen hemen insanlık tarihi ile paralel ilerlemiş bir olgudur. İnsanın var olduğu her dönemde, her coğrafyada mutlaka sapkın davranışlar gözlemlenmiştir. Habil ile Kabil arasındaki cinayet meselesi esasen suçun ilk örneği sayılmaktadır.

Türk Dil Kurumu'nun güncel sözlüğünde suçun iki tanımı mevcuttur. İlk tanım; törelere ve ahlaka uygun olmayan davranış şeklindedir. İkinci tanım; yasalara aykırı davranış, cürüm olarak belirtilmiştir (Türk Dil Kurumu). Bu tanımlamada birincisi daha çok kültürel normlara vurgu yaparken ikinci tanım pozitif hukuk çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Suç ile ilgili pek çok tanım yapılmışsa da en genel anlamda, karşılığında tepkilere yol açan ve somut cezai yaptırımları gerektiren yasak eylemler olarak tanımlanabilir. Tarih boyunca tüm toplumlar suçlara karşı belirli yaptırımlar uygulamıştır. Dolayısıyla suç evrensel bir olgudur (Dönmezer, 1994: 55). Yerleşik durumdaki kavimlerin yaptırımları mekân sınırlı iken göçebe kavimlerin yaptırımları da yaşam tarzlarına uygun şekilde uygulanmıştır.

Sosyolojiye göre suç; bir toplumda normları ihlal eden ve genel ahlaka ters düşen davranış olarak tanımlanmaktadır. Siyasete göre suç; egemen grupların gücü elinde tutmak için yasalara eklediği ve alt sınıfları etiketlemeye yarayan bir tanımlamadır. Psikolojiye göre suç; herhangi bir davranış probleminden kaynaklı topluma uyumu engelleyen bir davranıştır. İnsanın iç dünyasından dış dünyasına taşan bir sonuçtur. Hukuki açıdan suç; ceza hukukunun dışına taşan, hukuki olmayan kasti veya ihtimali eylemdir(Dinler ve İçli, 2009: 24-70).

Her ne kadar suç evrensel bir kavram olsa da, tanımları ve sınırları toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Bir toplumda suç olarak görülen davranış bir diğerinde görülmeyebilir. Veya tarihsel süreçte eski zamanda suç olarak görülen bir eylem sonradan normalleşebilir. Dolayısıyla suç göreceli bir yapıdır. Suç olgusunun göreceli

yapısı toplumların manevi, ekonomik, sosyal şartlarına göre şekillenmektedir (Burkay, 2008: 2).

Suç günümüz modern döneminde önemli bir sorun haline gelmiştir. Tüm kültür gruplarında istenmeyen ve çözülmesi gereken bir problem olarak görüldüğünden pek çok alanın gündemi haline gelmiştir. Psikoloji, sosyoloji, hukuk, kriminoloji, antropoloji, şehir planlama gibi disiplinler suç olgusunu kendi yöntemleriyle tasnif etmeye çalışmıştır (Aydoğan, 2018).

Sosyolojik literatürde suç terimine yer veren Marshall(1999: 702), “Kişisel alanın ötesine geçen ve kamusal alana giren, meşru cezalar veya yaptırımlar getiren ve bir otoritenin müdahalesini gerektiren yasaklanmış kuralları veya yasaları ihlal eden eylemler bir suç olarak kabul edilir” şeklinde bir tanımlama yapmıştır. Yasakların ihlalinin sonucunda bir yaptırım gerektiren ve bu gücü otoriteye veren bir davranış biçimi olarak da anlaşılabilir.

Modern dönem sosyologlarından Michael Foucault, suç olgusuna farklı bir perspektiften bakmıştır. Ona göre suç günah ve hata ile ilgili değildir. Toplumsal bir hasardır ve sonuçlarından tüm toplum etkilenir. Ona göre suçlu olan kurban olarak seçilmiş birey değil, kötü ve organize olamamış toplumdur (Foucault, 1992: 366).

Genel kabulün aksine Emile Durkheim suça iyi bir işlev atfetmiş hatta gerekli görmüştür. Olguyu yapısal-işlevselci bir perspektifle ele alan Durkheim, suçun varlığının kaçınılmaz olduğunu ve toplumsal birliktelik için önemli olduğunu vurgulamıştır. Ona göre suç toplumdaki meydan okumaları öne çıkarmak ve yeni fikirlere olanak sağlamak açısından gereklidir. Böylece toplumun ilerleyişini sağlayacak amaçlı bir misyon yüklenmiştir (Akyayla, 2019: 5).

Suçla ilgili kanunlarda cürüm ve kabahat ayrımı vardır. Eylemlerin kişilere ve topluma verdiği zararın derecesine göre yapılan bu sınıflama ilgili kanunları şekillendirmektedir. Ciddi zarar verme potansiyeline sahip eylemler cürüm, diğerleri kabahat sayılmaktadır. Kabahatlerin suç ile bir tutulmayıp ayrı bir yasal düzenlemeye göre değerlendirilmesi gündemdeki tartışma konularından biridir (Kayıhan İçel ve diğerleri, 2000: 8-10). Türkiye’de cürüm ve kabahat ayrımı 2004 tarihinde çıkarılan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 2005 yılında çıkarılan 5326 sayılı Kabahatler Kanunu ile ortadan kaldırılmıştır. Konu ile ilgili tartışmalar sürmektedir.

Sapma kavramını ilk kullanan sosyologlardır. Suç kavramının sapma kavramı ile farkını belirtmek gereklidir. Kültürümüzde sapma veya sapkınlık, olağan-normal olanın dışında gerçekleşen sıradışı davranışları ifade eder. “Normal olan” elbetteki sınırlarını kültürel normların çizmiş olduğu bir çerçevedir. Dolayısıyla çoğunluk tarafından kabul gören davranışların dışına çıkarak toplumsal bir tepki alan her türlü fiil sapma olarak kabul edilmektedir. Sapma davranışları toplumun töresine uymayan geleneklerine aykırı düşen davranışlardır. Genellikle çoğunluk tarafından hoşgörü ile karşılanmaz. Çoğu zaman ayıplama, dışlama, kınama gibi toplumsal tepkilerle karşılaşmaktadır.

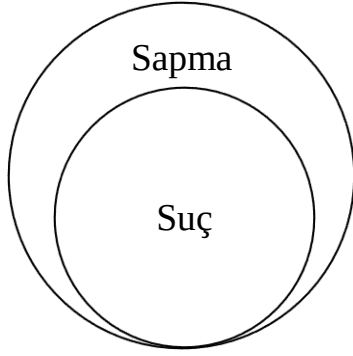
Sapma türündeki davranışlar normlara dayalı olduğundan kültürden kültüre ve dönemden döneme değişiklik göstermektedir. Bu davranışlar sonucunda yasal veya yasal olmayan yaptırımlarla karşılaşabilmektedir. Göreceliliğine rağmen her toplumda ve dönemde var olmuş bir olgudur. Öyleyse normlara aykırı eylemler gerçekleştiren bireyler sapmış olarak nitelendirilebilir (Dönmezer, 2011: 296).

Hatta sapma sosyolojisi (sociologie de la déviance) adında bir alt disiplin oluşturulmuştur. Kavramın anlamlı kullanımı Edwin Lemert ile başlamıştır. Öncesinde ise sapkın davranış istenmeyen, bozulmuş gibi anlamlar taşıyan “patolojik” kelimesi ile eşleştirilmiştir (Walker, 1987: 39). Sapmayı açıklamak için seçilen kavram dönemin organizmacı sosyoloji zihniyetini hatırlatmaktadır.

Goffman “Birtakım değerleri paylaşan ve kişisel sıfatlar ve davranma şekillerine ilişkin belli bir toplumsal normlar bütününe riayet eden bir grup bireyden hareketle, bağlılık göstermeyi “sapkın”, bu eylemi ise “sapma” olarak tanımlamıştır (Goffman, 2014: 195).

Suç ve sapma kavramları arasındaki ilişkide sapmanın daha kapsamlı bir çerçevesi mevcuttur. Sapma sonucunda hem sosyal hem hukuki yaptırımlar almakla beraber genellikle sosyal tepkilerle sınırlı kalmaktadır. Buna karşın bir davranışı suç diye nitelendirebilmek için mutlaka yasal bir karşılığı ve somut bir yaptırımı olmalıdır. Dolayısıyla her suç bir sapma iken her sapma bir suç değildir. Suç sapmanın alt kümesidir (Bahar, 2008: 123).

Şekil 1:Suç ve sapma ilişkisi

Kriminoloji, her türlü sapma ve suçla ilgilenen disiplindir. Kökeni “crime” ve “logis” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelerek suç bilimi anlamına gelmektedir (Yumak, 2015: 555). Dolu (2015: 33)’ya göre; “kriminoloji suça etki eden biyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekolojik ve diğer faktörleri ve sebepleri araştırarak suçun oluşumuna ilişkin tahminlerde bulunan ve önlenmesine ilişkin çözüm önerileri sunan bir bilim dalıdır”. Ayrıca suçu tanımlamanın yanısıra önleme ve kontrol altında tutma ile de uğraşan bir bilim alanıdır.

Disiplinin kendi adıyla “Kriminoloji” adı altında yayınlanan ilk eser Rafaele Garofalo’ya aittir. Bunun dışında kriminolojik konular içeren eserlerin tarihçesi Platon, Hipokrat ve aristoya kadar dayanır. Kriminolojiyi bir etkinlik alanı haline getiren somut çalışmalar yürüten ise “kriminolojinin babası” olarak bilinen Cesare Lombroso’dur. Kendisi bir tıp doktorudur ve insan davranışlarını inceleyen çalışmaların öncülerindendir (İçli, 2007: 14) .

Kriminoloji yalnızca suçu değil suçluyu da alt tiyolojilere ayıran bir alandır. Kriminolojide suçlular; suça neden olan içsel ve dışsal sebepler yönünden, kişilik özellikleriyle psikolojik ve biyolojik nedenler yönünden, suçun niteliği bakımından suçlunun cezalandırılması veya ıslahı olarak ayrıştırılmaktadır(Dönmezer, Kriminoloji, 1994: 53). Nitekim suçlunun suça motive oluş nedenlerini iyi saptayabilmek cezalandırma veya çözüm süreci için oldukça kıymetli bir adım olarak görülmüştür.

Kriminolojinin suçun özel bölümlerine odaklanmış bazı alt dalları mevcuttur. Örneğin suç istatistikleri alanı suçlu faaliyetin miktarı ve yönelimlerini inceler. Suçlu davranışın güvenilir ve geçerli ölçümü yapılmaya çalışılır. Bir diğer alan olan hukuk sosyolojisi, suçlu davranışa uygulanması gereken yasa ve yaptırımlarla ilgilenir. Suç etiolojisi,

suçlu davranışın nedenlerine odaklanarak insanların neden bu yönelimde olduğunu araştırır. Suçlu davranış sistemleri, benzer suçlar arasındaki ilişkinin araştırılmasını içerir. Suçu türlere ayırarak anlamaya çalışır. Penoloji, ceza yasalarının nasıl ve neden değiştiğini inceler. Ve son olarak viktimoloji, mağdurun suçu kolaylaştıran eylemlerini olaya dahil ederek araştırma yapan alt daldır (İçli, 2007: 16-18).

Kriminolojiyi konu edinen diğer disiplinlerden farklı olarak suç sosyolojisi, suçun toplum tarafından üretilebilirliğine dikkat çekerek toplumsal bir temelde değerlendirme yapmaktadır. İçli'ye göre suç toplumsal şartlardan bağımsız olarak ele alınamayacak bir olgudur. Nitekim bazı toplumsal şartlar beraberinde suçu sonuç olarak getirmektedir. Toplumsallık ve suç karşılıklı nedensellik ilişkisiyle incelenmelidir (İçli, 2007).

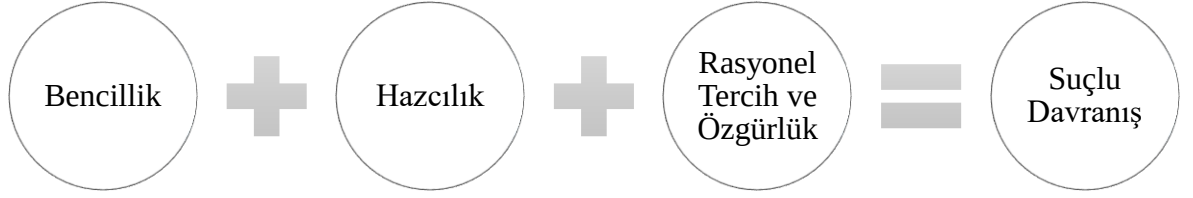
3.2. Suç Teorileri

3.2.1. Bireysel Teoriler

Tarihsel süreçte suç ile ilgili ortaya atılan teoriler incelendiğinde ilk sistematik fikirlerin Klasik Ekole ait olduğu görülmektedir. Bireysel teorilerden ilki olan klasik ekol, Fransız İhtilalinden önce var olan hukuk sistemine bir başkaldırı olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu sistemde suç tanımlarının ve ceza sınırlarının belirsiz olması en önemli eleştiri nedeni olmuştur. Suça bilimsel anlamda ilk yaklaşım faydacı ekol adıyla da bilinen klasik ekolle gerçekleşmiştir (İçli, 2007: 35).

Klasik ekolün en önemli temsilcileri Cesare Beccaria (1738-1794) ve Jeremy Bentham (1748-1832)'dir. Klasik ekolün ana fikri bireylerin faaliyetlerini tartarak, acı-haz hesabı yaparak suç işlemeye karar verdikleridir. Onlara göre insanlar doğuştan bencil ve haz odaklıdır. Yaşamlarını hedonist bir tavırla hazzı arttırıp acıyı azaltmak üzerine kurmuşlardır. Aynı zamanda rasyonalistlerdir de. Bir eylemi gerçekleştirmeden önce sonucunda kazanacaklarının veya kaybedeceklerinin hesabını yaparlar. Hesaba göre baskın tarafa yönelerek eylemlerini özgürce şekillendirirler (Dolu, 2009: 96). Dolu'nun aktarımından da görüldüğü üzere klasik ekol esasında felsefi temellere dayanan bir perspektif denilebilir. Özetle klasik ekole göre suçlu davranışın ortaya çıkışı şu şekilde sembolize edilebilir:

Şekil 2:Klasik Ekole Göre Suçlu Davranışın Oluşumu

Kaynak: (Dolu, 2009: 96)

Rönesans ve Reform hareketlerinin sorguladığı önemli alanlardan biri de hukuk sistemi olmuştur. Klasik ekolün iki temsilcisi Cesare Beccaria ve Jeremy Bentham dönemin adalet sistemine dair önemli fikirler ortaya sürmüşlerdir. Öncelikle onlara göre kanunlar; yazılı, açık, anlaşılır, ve çerçevesi belirlenmiş olmalıdır. Kanunlarla suç ve suçlu tespiti doğru bir biçimde yapıldıktan sonra iş cezalandırma sistemini düzeltmeye gelmektedir. Onlara göre yargılama sürecinin uzatılması adalete olan güveni sarsıcı bir durumdur. Yargılamalar ivedilikle ve adilce gerçekleştirilmelidir. Cezalar caydırıcı ve ıslah edici olmalı, bunun yanında her türlü insanlık dışı muamele kaldırılmalıdır. Klasik ekol temsilcileri işkence ve idama karşı fikirleriyle dönemin popüleritesini yakalamıştır (Dolu, 2015: 90).

Klasik ekolün önemli temsilcisi Beccaria'nın ölümünden otuz üç yıl sonra 1767'de "Suçlar ve Cezalar" adlı önemli eseri yayınlandı. Eserde genel olarak toplumsal sözleşme, yasalar önünde eşitlik ve ceza temaları ele alındı. Ona göre cezalar sadece cezalandırma amacı taşımamalıydı. Aynı zamanda suçu önleyerek toplum refahının korunmasını sağlamalıydı. Caydırıcı bir ceza kaçışın olmadığı mesajını verecek kadar kesin olmalıydı. Suçlu eylemin gerçekleşmesinin hemen ardından verilecek kadar hızlı olmalıydı. Şiddeti ise işlenen suçun oranına göre belirlenmeliydi. Beccaria özelinde insanlık dışı cezaların kaldırılmasını talep eden Klasik Ekol, hapishaneyi nispeten daha hümanist bir yöntem olarak görmekteydi (Dolu, 2015: 92-95).

Klasik ekolün diğer temsilcisi Bentham'a göre ceza anlamı itibariyle topluma zarar veren bir uygulamadır. Fakat daha kötü olanın önlenmesi için mübahtır. Ona göre cezanın dört amacı vardır: 1- Suçları engellemek, 2- Suçluyu daha hafif suçlara

yönelmek, 3- Gereğinden fazla güç kullanımı konusunda suçluyu kısıtlamak, 4- Suçu en düşük maliyetle kontrol etmek (Siegel, 1989: 89).

Bireysel teorilerden Klasik Ekol 18. Yüzyıl dönemine denk gelmektedir. Bu ekol yerini 19. Ve 20. Yüzyılda Neo Klasik Ekole bırakmıştır. Neo Klasik Ekol savunucularının klasiklere en ciddi eleştirisi sert cezalar noktasında olmuştur. Cezaların suçluya değil suça uygun olması gerektiğini savunmuşlardır. 1791 Fransız Yasası'nın cezaları çok ağır bulunmuştur. Neo Klasikler, tüm insanların her zaman özgür irade ile suç işlemediklerini düşünmektedir. Getirdikleri yeniliklerden biri yedi yaşın altında ceza uygulanmaması fikridir. Zira bu yaşta bireylerin doğru ile yanlış ayırt edece olgunlukta olmadıklarını düşünmektedirler (İçli, 2007: 38).

Bireysel teorilerden üçüncüsü Pozitif Ekol'dür. Pozitif Ekol, suçun nedenlerinin pozitivist bir bakışla incelendiği bir bakış açısıdır. Önceki bireysel teorilerden farklı olarak bireylerin davranışlarında özgür olduğunu düşünmezler. Onlara göre insan davranışları kendilerinin dışında olan güçler tarafından belirlenir. Bu güçler biyolojik, psikolojik, sosyal olabilmektedir (İçli, 2007: 39). Pozitif ekolün bu yönü davranışların gözlemlenebilir ve ölçülebilir olması gerektiğini destekler niteliktedir. İlk kez suçlu kişi bilimsel anlamda incelenmiştir. Zira onlara göre suç ancak bu şekilde tanımlanmalıdır.

Pozitif Ekol temsilcilerinden Cesare Lombroso, Raffaele Garafalo ve Enrico Ferri gibi isimler dış etkileyici faktörlerden biyoloji üzerine odaklanmışlardır. Lombroso suçlu bireylerin davranışlarının deneysel analizlerini yapmıştır. Hatta ölü mahkumları bile inceleyerek insan yapısı ile suç arasında bir korelasyon bulmayı hedeflemiştir. Şüphesiz bu hedef Darwin'in evrim teorisinden ve Herbert Spencer'in düşünceleri ile paralel olmalıdır. Biyolojik Teoriler başlığında ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

Pozitif Ekol temsilcilerinden Raffaele Garafalo ise suçun psikolojik nedenlerine odaklanmıştır. Ona göre suç insan olmakla alakalı bir durumdur ve tüm toplumlarda vardır. Suçluların anormal olduğu varsayımı ile davranışlarını incelemiş ve empati duygularının zayıf olduğunu saptamıştır. Ahlaki bağlılıklarındaki zayıflık bireyleri suça yöneltmektedir. Bir başka isim olan Enrico Ferri ise suçun toplum tarafından üretildiğini düşünmektedir. Beş tip suçlu tanımlamıştır: 1- Akıl hastası suçlular, 2- Suçlu doğanlar, 3- Alışkanlık nedeniyle suç işleyenler, 4- İhtiras suçları, 5- Tesadüfen

suç işleyenler. Özetle Ferri'ye göre suç toplumla alakalıdır ve toplum aracılığıyla önlenabilir (İçli, 2007: 43).

Bireysel teorilerden klasik, neo klasik ve pozitif ekolden sonra sonuncusu olan Kartografik (Coğrafi) ekolden söz edilecektir. Kartografik ekol adından da anlaşılacağı üzere suçlu davranış ile yaşanan coğrafya arasında bir ilişki kurmaktadır. Bu ekolün temsilcileri Montesquieu, Adolph Quetelet, Guerry'dir. Onlar suçu toprak, yağış, sıcaklık, kordinat, doğal kaynaklar gibi etkenlerle açıklamaya çalışmışlardır.

Coğrafi ekole mensup olan Montesquieu, ekvatora yaklaştıkça suç oranlarının arttığını, kutuplara yaklaştıkça sarhoşluğun arttığını iddia etmiştir. Dexter ise basınç, nemlilik ve rüzgar gibi meteorolojik faktörlerle suç arasında bağ kurmaya çalışmıştır. Quelet, güneyde sıcaklık arttığında şahsa yönelik işlenen suç oranının arttığını, kuzeyde soğuk mevsimlerde mala karşı işlenen suçların arttığını söylemiştir. Bu görüşünü "suça karşı hararet yasası" adı altında yasalaştırmıştır(Dönmezer, 1994: 161).

3.2.2. Psikolojik Teoriler

19. ve 20. Yüzyılda her ne kadar zihinden çok vücut teorileri popüler olsa da tıp doktorlarının akıl hastalarını incelemesi suç olgusuna psikoloji etkeninin dahil etmiştir. Psikologlar, psikiyatristler ve ruhla ilgilenen diğer uzmanlar kriminolojik teorinin gelişmesine katkı sağlamışlardır. Çalışmalarında toplumun sapmış ve antisosyal bireylerini inceleyerek insan davranışlarını tanımlamaya çalışmışlardır. Çalışmalar sonucunda davranışların zihinsel bir fonksiyon olduğu ve kriminal davranışların kişilik bozuklukları ile bir alakası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hatta ilk teorisyenlere göre suçluların şeytani bir ruhu vardır, akıl hastalığı kalıtımla geçerek zihinsel kusurlu bireyler oluşturmaktadır (İçli, 2007: 47).

Psikoloji bilimindeki gelişmeler kriminoloji alanında büyük katkı sağlamıştır. Suçlu bireylerin suç işlemeyenlere göre daha sorunlu bir zihne sahip olduğu varsayımı suç tanımlamada destekleyici bir fikir olmuştur. Psikanaliz, ahlak gelişimi, kişilik özellikleri gibi başlıklarla suç psikolojik bağlamda değerlendirilmiştir (Dolu, 2012: 39).

20. yüzyılın başlarında psikoloji çerçevesinde şekillenen kriminolojik araştırmalar zeka ve suç arasında bir ilişki saptamıştır. Zeka düşüklüğünün suçlu davranış üzerinde etkili

olduğu ve suça yönelimi arttırdığı iddiası ortaya atılmıştır. Frengi, sifiliz, menenjit. sara gibi hastalıkların insan davranışları üzerinde etkili olduğu kabul edilmiştir (Sokullu-Akıncı, 2016: 166).

Suçla yönelik psikolojik yaklaşımlar Sigmund Freud'un teorisini temel almaktadır. Freud direkt olarak suç ile ilgili bir fikir öne sürmemişse bile kişilik oluşumuna dair teorisi kriminolojiye uyarlanmaya çalışılmıştır.

Freud'un psikanalitik yaklaşımı insan zihnini üç parçalı bir yapı olarak açıklamaktadır. Buna göre id (alt-ben), saldırganlık ve cinsellik gibi doğuştan gelen içgüdülerdir. Kontrolsüzce arzulayan yanımdır. Süperegö (süper-ben), ebeveynler ve toplum aracılığıyla geliştirilen ahlaki vicdandır. Bu iki benlik arasında kalan ego (ben) ise id'in istekleri ve süperegönün ahlakı arasında bir dengeleyici görevi görür. Eğer ego arabuluculuk görevini layıkıyla yerine getiremezse suçla yönelim artar (Yavuzer, 1996: 258).

Psikanalitik kriminoloji araştırmalarının en çok eleştirilen yönü test edilebilirlik ve ölçülebilirlik olmuştur. Zira id, ego, ve süperegö gözlemlenebilir ve ölçülebilir olgular değildir. Bu çalışmalar çok az sayıda psikolojik hastalığı olan bireye uygulandığı için de kapsayıcılığı noktasında eleştirilmektedir (Dolu, 2015: 180).

3.2.3. Biyolojik Teoriler

İnsan yapısındaki bozukluklar ve fiziksel özellikler tarih boyunca dikkat çekmiş ve bireylerin şeytani olarak görülmesine neden olmuştur. Çirkinlik, uzuv eksikliği, estetik asimetri gibi görsel iletiler çoğu zaman bireylerin suçlu olarak etiketlenmesine neden olmuştur. Masallarda, sinemada çirkinliğin kötülükle ilişkilendirilmesi bu durumu kanıtlayan gizil bir mesajdır. Fiziksel görünümü bozuk veya farklı olanlar suç işleme potansiyeli yüksek olanlar olarak görülmektedir. Biyolojik teoriler de tam da bu noktada sınıflamalar yaparak yeni bir yaklaşım getirmektedir.

Suçun biyolojik alanda incelenmesi gerektiğini sistematik anlamda ilk kez öne süren kişi Giambattista della Porta'dır. Porta davranışlar ve yüz biçimleri arasında bir ilişki kurmak amacıyla fizyonomi okulu kurarak çalışmaları başlatmıştır. Kendisinin izinden giden Joseph Gall ise suçlu davranış ile beyin arasındaki bağa odaklanmıştır. Beyin dokusu, hücreleri ve şeklini inceleyen frenolojiyi (kafatası bilimi) kurmuştur. Böylece

beden yapısı ve insan davranışları arasındaki korelasyon sistematik anlamda araştırılmaya başlanmıştır(Demirbaş, 2001: 92).

Biyolojik temelli suç teoriler iki grupta toplandığında yapısal bozukluğu temel alan teoriler ve vücut yapısını temel alan görüşler olarak ayrılmaktadır. Yapısal bozukluğu temel alan görüşlerin önde gelen ismi Cesare Lombroso'dur. Özellikle soygun yoluyla işlenen suçlarda suçluların fiziksel olarak problemlili olduğunu ve bu problemleri kalıtsal yolla edindiğini iddia etmiştir. Kendisini eleştiren isimlerden biri olan Charles Goring de suçlu örneklemin suçlu olmayanlara göre daha kısa ve kilolu olduğu tespitinde bulunmuştur. Yapısal bozukluklara odaklanan bir diğer isim ise Ernest Hooton'dur. Temel argümanı suçluların biyolojik ve sosyal açıdan eksikliklerinin olmasıdır. Fiziksel bozukluğun kalıtım ile aktarıldığını savunmuştur. Diğer bir grup olan vücut yapısını temel alan görüşlerden en belirginini Kretschmer ve William Sheldon tarafından geliştirilen vücut tipleridir. Kretschmer astenik, atletik ve piknik tip gruplaması yapmış ve bu vücut tiplerini çeşitli ruhsal hastalıklarla eşleştirmiştir. Sheldon ise endomorfik, mezomorfik ve ektomorfik vücut tiplerini oluşturmuş ve mezomorfiklerin suç eğilimlerinin diğerlerine oranla daha fazla olduğunu öne sürmüştür(İçli, 2007: 55) .

Lombroso ve Sheldon öncülüğünde gelişen biyolojik yaklaşım insan bedeni ve beyni ile bilgilerin kısıtlı olması, metodolojik sorunlar barındırması ve rasyonel açıklamalar geliştirmediği gerekçeleriyle günümüzde önemini yitirmiştir(Kaner, 1992: 474). Suç geni veya yapısal özelliklerle ilgilenen çalışmalar yerini beynin biyolojik ve kimyasal yapısını inceleyen çalışmalara bırakmıştır. Hormonların etkisi, dışarıdan verilen uyaranlar gibi faktörlerin beynin işleyişini değiştirmesinden dolayı davranışa etki ettiği düşünülmüştür. Tüm bunların haricinde beyinde meydana gelen herhangi bir hasarın insan davranışlarına etkisi olabilmektedir. Günümüzde gelişen görüntüleme teknoloji ile yapılan çalışmalar, beynin loblarında meydana gelen bir darbenin sağlıklı düşünme yetisine zarar verdiğini göstermektedir(Dolu, 2012: 38).

Biyolojik teoriler, insanların vücut yapılarındaki ilkelik, gerilik, bozukluk gibi patolojik nedenlerle suçu açıklamaya çalışmaktadır. (Sokullu, 2016: 156). Dolayısıyla suçlu bireylerinin kontrolünün ve iradesinin dışında gerçekleşen bir olgu olarak ele alınmaktadır. Suçlular, cezalandırılması gereken değil iyileştirilmesi veya rehabilite

edilmesi gereken muhtaçlar olarak ele alınmaktadır. Cezaların caydırıcılığının olmama olasılığı, kısıtlı örneklem üzerinden genelleme yapılması, yeterli verinin olmaması gibi sebeplerle biyolojik teoriler günümüzde geçerliliğini yitirmiştir(Akyüz, 2019: 33).

3.2.4. Sosyolojik Teoriler

Suç olgusu çoğu disiplinde olduğu gibi sosyolojide de önemli bir inceleme alanıdır. Öyle ki yalnızca suçu, suçluyu ve suçun toplumla olan etkileşimini irdeleyen Suç Sosyolojisi adında bir alt dal mevcuttur. Suç sosyolojisi kapsamında suçun kültürel bir olgu olması, toplumdan etkilenmesi ve toplumu etkilemesi çeşitli teorilerce açıklanmaya çalışılmıştır.

Sosyoloji sosyal sorunların bilimi olarak tanımlandığında suç ile ilgilenmesi anlaşılır bir gerçeklik haline gelmektedir. Suçlu durumu açıklamaya çalışan sosyolojik kuramlar sayıca fazladır. Bunun nedeni suç olgusunun kompleks yapısı ve suç işleyen bireylerin farklı profilde olmalarıdır. Suç olarak tanımlanan davranışların çeşitliliği, suçlulukla ilgili çok sayıda değişkenin var olması ve suç işleyenlerin bireysel özelliklerinin çeşitli olması olgunun çok boyutlu bir bakış açısı ile ele alınması gerektiği gerçeğini doğurmaktadır. Bu kapsamda geliştirilen sosyolojik kuramlar geçerli olmakla beraber tek başlarına yeterli olmamaktadır(Kızmaz, 2005).

Sosyolojik teorilerin temelinde davranışın öğrenilen ve toplum tarafından şekillendirilen bir olgu olduğu düşüncesi yatar. Bu sebeple bireyi temel alan teoriler suçlu davranışı açıklamakta yetersiz olarak eleştirilir. Sosyolojik teoriler ortak nokta olarak; sosyal yapı, sosyal yapının değerle, sosyal organizasyonlar, değişme, sapma ve normlara odaklanmaktadır. Suçlu davranış toplumun bir ürünü olarak ele alınmaktadır(İçli, 2007: 66).

Suç tanımlanırken veya anlamaya çalışılırken toplumsal etki göz ardı edilmemelidir. Sosyal faktörlerin etkisinin en iyi anlaşılacağı durum suçun bölgeden bölgeye değişiklik göstermesidir. Örneğin cinayet suçu yalnızca psikolojik veya biyolojik teorilerle açıklandığında kan davası gibi kültürel cinayetler açıklanamayacaktır. Aynı şehir içerisinde bile bölgeden bölgeye suç eğiliminin değişiklik göstermesi yalnızca sosyal çevre ile açıklanabilir. O halde sosyolojik teoriler suç olgusunu çok yönlü ve bütünsellik içerisinde incelemektedir (Soyaslan, 2008).

Sosyoloji açısından suç, topluma etkileri üzerinden incelenmiştir. Bu nedenle suç araştırılırken; sosyal yapı, değerler, normlar, kurumlar, sosyal değişme, aile, ekonomik özellikler, siyasal yapı gibi birçok etken üzerinde durularak suç olgusuna sistematik bir yaklaşım da getirilmiştir (Özalp, 2020).

Siegel tarafından sınıflandırılan sosyolojik suç teorileri dört ana başlığa ayrılmaktadır(İçli, 2007: 67). Bu dört grup:

1- Sosyal Yapı Teorileri: fonksiyonalist teoriler, alt kültür teorileri, sosyal ekoloji teorileri, gerilim teorileri.

2- Sosyal Süreç Teorileri: sosyal öğrenme ve davranış teorileri, kontrol teorileri, etiketleme teorisi.

3- Çatışma Teorileri: çatışma teorisi, Marksist kriminoloji.

4- Feminist Kuramdır.

3.2.4.1. Sosyal Yapı Teorileri

Sosyal yapı teorileri suçun sosyal yapı ve toplumun organizasyonu ile olan ilişkisini inceler. Genel bir sistem temel alınır ve bu sistemin özelliklerine göre bireylerin suça yönelimi araştırılır. Suçun ekolojik dağılımı ve toplumsal değişme önemsenir.

Sosyal yapı teorileri suçu sosyal yapının bir parçası ve sonucu olarak ele almaktadır. Bu yüzden sosyal çevrenin iyi analiz edilmesi sosyal yapı teorilerinde çok önemlidir. Sosyal yapıda oluşabilecek değişimler, suç olgusundaki değişimleri de beraberinde getirecektir. Dolayısıyla bu teoriler sosyal yapının niteliklerini ortaya koymaya çalışan teorilerdir(Akpınar, 2018: 52).

Sosyal yapı teorilerinden ilki yapısalcı fonksiyonalist teorilerdir. Bu teorinin önde gelen ismi Emile Durkheim'dır. Özellikle anomi teorisinde suçu toplumların olmazsa olmazı olarak görür. Ona göre suç topluma dinamiklik veren bir olgudur. Ona göre suç her toplumda var olduğu gibi her çeşit suç toplumlarda görülebilmektedir(Demirbaş, 2001: 126).

Durkheim'a göre suç toplumsal davranışlardan biri olarak normal bir olgudur. Hatta suç bazı durumlarda toplumların değişmesi ve gelişmesi için fayda sağlamaktadır. Topluma temel değerlerini hatırlatmaktadır. Anomi, toplumsal normların ortadan kalkması

durumdaki kargaşa olarak tanımlanmaktadır. Bu kargaşa da suçu ortaya çıkarmaktadır(Bal, Suç Sosyolojisi, 2013: 38-43).

Durkheim’ın fikirlerini barındıran toplumsal gereklilik ilkeleri şöyledir:

1- Suç toplumsal bir bütünleştiricidir.

2- Suç özgür eylemlerin bedelidir.

3- Suç yeniliklerin öncüsüdür.

4- Suç değer ve normları hatırlatmaktadır. (Yücel, 2004: 46-49).

Durkheim’ın anomi teorisinden etkilenecek oluşturulan bir diğer yapısalcı kuram gerilim teorisidir. Bu kuram Robert Merton tarafından geliştirilmiştir. Merton “Sosyal Yapı ve Anomi” adlı çalışmasında bazı toplumların diğer toplumlara oranla neden daha fazla suç işlediğini ve neden aynı kültür içerisindeki bazı grupların diğerlerine göre daha yüksek suç oranına sahip olduğunu araştırmıştır. Bu araştırmada ilk sorunun cevabı anomiye denk gelirken, ikinci sorunun cevabı toplumun kültürel hedefleri ve bireyin bu hedeflere ulaşacağı yollar arasındaki uyumsuzluktur. Merton kültürel hedefler ve onlara ulaştıracak yollar arasındaki uyumsuzluğa gerilim adını vermektedir(Dolu, 2015: 306-314). Bu kapsamda ona göre suça neden olan şey toplumun kendisidir.

Merton bireysel uyum tiplerini içeren bir davranış modeli geliştirmiştir. Bu modelde "uyumluluk, yenilikçilik, şekilcilik, geri çekilme, isyan" olmak üzere beş farklı bireysel uyum tipi mevcuttur. Merton’un bu davranış modeli kültürel amaçlar ve kurumsallaşmış yollar arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamaktadır:

Tablo 1: Merton’a Göre Uyum Tipleri

Uyum Tipi	Kültürel Amaçlar	Kurumsallaşmış Yollar
Uyumluluk	+	+
Yenilikçilik	+	-
Şekilcilik		+

Geri Çekilme	-	-
İsyân	±	±

(Tabloda (+) kabul etmeyi, (-) reddetmeyi gösterir)

Sosyal yapı teorilerinin diğeri bir alt başlığı alt kültür teorileridir. Alt kültür kuramları suç işleme olgusunu bireysel temelden grupsal temele taşıyan bir yaklaşımı benimsemiştir. 1950’li yıllardan itibaren suçun araştırılmasında sosyolojik çalışmalar ön plana çıkmış ve suç çeteleri incelenmeye başlanmıştır. Yapılan araştırmaların işlenen suçların çoğunluğunun gruplar halinde gerçekleştiğini göstermesinin üzerine, toplumdaki genel değerden ayrılan, azınlığı temsil eden suçlu alt kültürlerin kuramları geliştirilmiştir(Dolu, 2015: 347).

Alt kültür teorileri egemen popüler kültürden ayrılarak farklı bir yaşam tarzı benimsemiş grupları konu edinmektedir. Bu grupların suça neden olan değerlere sahip olduğu savunulmaktadır. Gruplarla etkileşime girerek dahil olan bireyler grubun değerlerini benimseyerek uyum sağlamaktadır. Alt kültür teorileri özellikle genç erkekler çetelerini hedef almaktadır(İçli, 2007: 77).

Albert Cohen “Suçlu Çocuklar” adlı çalışmasında alt kültür çetelerinin oluşumunda ailenin ve okulun etkisini vurgulamıştır. Ona göre bu çocuklar ekonomik anlamda da alt sınıfta bulunurlar ve orta sınıfa karşı kin beslerler. Zıt bir kültür yaratmak yoluyla tepki gösterirler. Başarısız sosyalizasyon ve orta sınıf ölçeklerine göre değerlendirilme nedeniyle öğrenim süreci boyunca başarısızlık ve hayal kırıklığı yaşarlar(İçli, 2007: 79).

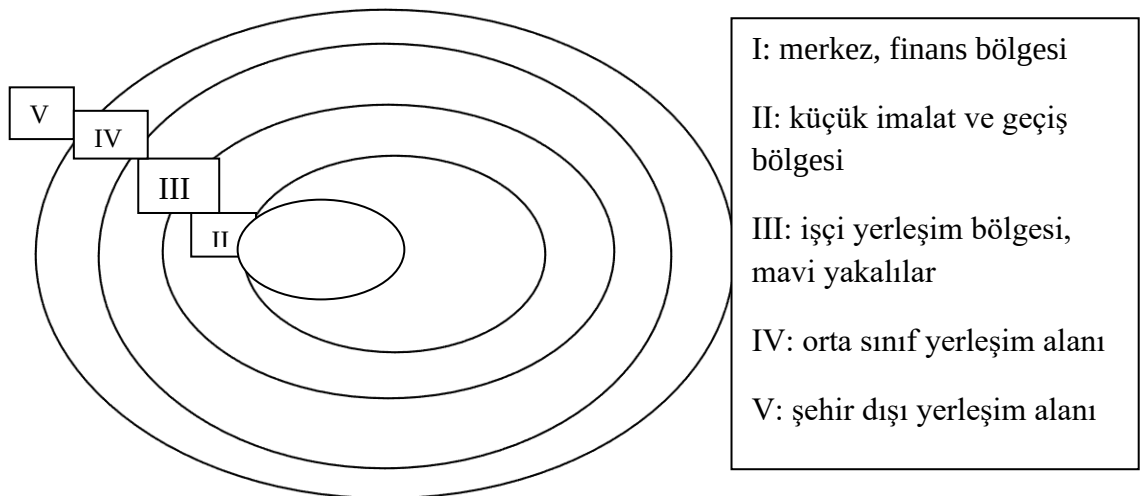
Cloward ve Ohlin alt kültür gruplarının diğerleri kadar fırsat almadıklarına odaklanmıştır. Fırsatların adaletsiz dağılımı bu grupları suça yönlendirmektedir. Dolayısıyla suçun sorumlusu öğrencilerin hedeflere ulaşmasını zorlaştıran hatta engelleyen sistemdedir(Kızmaz, 2004: 295). Matza ve Sykes ‘a göre ise gençler topluma aykırı değerleri değil nötrleşme tekniklerini öğrenmektedir. Bu teknikler; sorumluluk almamak, zararı kabul etmemek, mağduru reddetmek, kınayanı kınamak ve düzene sadık kalmaktır. Alt kültür gençleri bu teknikleri uygularken suça sürüklenmektedir(İçli, 2007: 83).

Sosyal yapı teorilerinden bir diğeri sosyal ekoloji teorileridir. Ekoloji kelimesi çevre anlamına gelmekle beraber bireyin içerisinde bulunduğu çevrenin suça eğilimine etkisini araştırmaktadır. Chicago Okulu'nun suç olgusunu ekoloji çerçevesinde ele alması kent sosyolojisi alanına da ciddi katkılar sağlamıştır. Araştırmaların Tönnies, Durkheim ve Simmel'in etkileri açıktır (Gölbaşı, 2008: 21).

Teoriye ismini veren araştırmalar Chicago Okulu'nun araştırmaları olmuştur. Robert E. Park ve Ernest W. Burgess Chicago kentinde yaşanan sanayileşme gibi büyük değişimler sonucunda kentin sosyal düzensizlik içinde olduğunu saptamıştır. Onlara göre suç işlemeye olan eğilim bölgelere ayrılmıştır. Bazı mahallelerde suç yeni nesillere aktarılan bir olgu haline gelmiştir. Burgess kentin merkezlerini kültür ve suça göre sınıflandırarak “çemberler teorisi” ni oluşturmuştur (İçli, 2007: 85).

Aynı merkezli daireler kuramına göre merkez dairede kurumlar, finans merkezleri, alışveriş merkezleri ve iş alanları bulunmaktadır. İkinci bölge ise ulaşım ve geçiş bölgesidir (Yörükan, 2006: 78). “Zone 2” olarak adlandırılan ikinci bölge suçun en fazla gözlemlendiği bölgedir. Bölgede gecekondular tarzı ucuz evler mevcuttur. Küçük imalathanelerde çalışan fakir kesim yaşamaktadır. Üçüncü bölge işçi sınıfının yerleşim alanıdır. Dördüncü bölgede orta sınıfın iş sahipleri yaşamaktadır ve nüfus sınırlıdır. En dışta kalan beşinci bölgede banliyöde yaşayarak şehre işe giden çalışanlardan oluşmaktadır (Park ve Burgess, 2016: 93).

Şekil 3: Park ve Burgess'e göre daireler kuramı

Ekolojik teoriler 1950'lere kadar suç sosyolojisinde tekel teori haline gelmiştir. Bu dönemden sonra da Chicago Okulu kontrol ve öğrenme teorileri ile gündemde kalmaya devam etmiştir. (Dolu ve diğerleri, 2013: 7). Kuramın en çok eleştirilen noktaları ise güç dağılımına önem vermemesi, sınıf farklarının göz ardı edilmesi, suç işlemeyen bireyleri de içine alacak genellemeleer yapması, kültürel öğelerden söz etmemesi ve resmi verilerle sınırlı kalması olmuştur (Kızmaz, 2005: 153-154).

3.2.4.2. Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorilerilerinden birincisi sosyal öğrenme teorileridir. Bu teorilerin temel dayanak noktası suçun diğer tüm davranışlarda olduğu gibi toplum tarafından öğrenilen bir eylem olduğu düşüncesidir. Toplumla ilişki içerisinde olan birey taklit yöntemiyle sapkın davranışları da öğrenmektedir. Bu öğrenime neden olan faktörler ise aile, çevre ve kitle iletişimdir. Dağılmış aileler, kötü arkadaş çevresi gibi sebepler bireyi suça sürüklemektedir (Kızmaz, 2005: 162).

Sosyal öğrenme teorileri Gabriel Tarde'nin taklit teorisiyle doğmuştur. Tarde "Taklit Yasaları" adlı eserinde suçun öğrenilen bir davranış olduğunu öne sürmüştür. Kensisinden önce Lombroso'nun da yaptığı gibi biyolojik temellerle suçu açıklamaya çalışanlara eleştiriler getirmiştir. Ona göre suçlu kişiler belirli biyolojik özellikler taşımaz, normal kişilerdir (Demirbaş, 2001: 132). Tarde'nin taklit fikrinin kalıpları şöyledir:

- 1- Bireyler en fazla sık ve yoğun temasta bulunduğu kişileri taklit ederler.
- 2- Alt sınıf üst sınıfı taklit eder.
- 3- İki davranış örtüşmediğinde biri diğerinin yerini alabilir. (Adler'den aktaran, İçli, 2007: 99).

Sosyal öğrenme teorilerinden birinci grup toplumun tümünün suçu öğrenmede etkin olduğunu savunmaktadır. Bireyler sosyal çevrelerinde etik normları öğrenirken suç örneklerini de öğrenmiş olur. Yani suç, öğrenilen ve normal bir davranıştır. İkinci görüş ise Sutherland tarafından öne sürülen ayırıcı birleşimler teorisidir (Dönmezer, 1994: 345).

Sutherland'e göre suçlu davranış diğer bireylerle etkileşim sürecinde öğrenilir. Suçun öğrenildiği gruplar genellikle aile gibi yakın çevrelerdir. Bireyler suçlu kalıplara temas ettiği ve suça karşı gelenlerden uzak olduğu için suç işlerler. Suçlu davranışı öğrenmek herhangi bir yeni bilgiyi öğrenmekle aynı şeydir (İçli, 2007: 102).

Sosyal öğrenme teorilerini anlayabilmek için son olarak Robert Burgess ve Ronald Akers tarafından geliştirilen ayırıcı güçlendirme teorisinden söz etmek gerekir. Bu teori Sutherland'ın teorisini geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur. Davranışlar ödül ve cezaya koşullanma eğilimi ile açıklanmıştır. Bireyler suçlu davranışı cemaat, arkadaş çevresi, kültür, pornografi ve ıslahevleri aracılığıyla öğrenebilmektedir (İçli, 2007: 107).

Sosyal süreç teorilerinden kontrol teorileri suçu önlemek için bireyleri kontrol altında tutmayı önermektedir. Aksi taktirde suç önlenemeyecek kadar normal bir şekilde açığa çıkacaktır. Suçun açığa çıkmasının temel nedeni kontrol mekanizmalarındaki yetersizliktir. Toplumsal kanul bağlamında doğru ve yanlışın ne olduğu hakkında genel bir uzlaşma vardır. Dolayısıyla kontrol teorileri insanların neden suç işlediklerinden ziyade neden suç işlemedikleri sorusuna odaklanmaktadır (Dolu, 2015: 269-270).

Kontrol teorilerine ait ilk çalışmalar Nye tarafından yapılmıştır. Çocuk suçluluğu üzerinde çalışarak bunun öğrenme yoluyla edinildiği sonucuna ulaşmıştır. Çocukların suçu öğrenmesinin nedeni ise sosyal kontroldeki yeterliliklerdir. Sosyalizasyon bu noktada önemli bir süreçtir. Bireye doğru yanlışı öğrenip içselleştirme olanağı sağlar (Bal, 2008: 257-258).

Nye'ın çalışmalarını devam ettiren isim Travis Hirshi'dir. Ona göre bireyin topluma bağlılığını ölçen dört temel öge vardır; bağlılık, adanmışlık, katılım ve inanç (Dolu ve diğerleri, 2013: 8-9). Bu faktörlerin gerçekleşmesi oranında bireyler topluma uyum sağlar ve sapmış davranışlar sergilemez.

Sosyal süreç teorilerinden sonuncusu ve bu çalışmaya temel teşkil eden teori etiketleme teorisidir. Etiketleme diğer bir adıyla damgalama kuramı, bireylerin günlük yaşam içerisinde resmi veya resmi olmayan araçlarla damgalanmasını kapsayan etiketler üzerine türemiş bir kuramdır (Kızmaz, 2005: 149-170). Toplumsal tepki perspektifi de denilen bu teori, suçun kendisini işleyenden mi yoksa toplumsal çevreden mi kaynaklandığı sorusunu temel alır. Suçluyu merkeze koyan klasik kuramları bu bağlamda eleştirir. Damgalama kuramı ise merkeze suçluyu değil damgalama sürecini

koymaktadır. Dolayısıyla suçluluk değil “suçlama” kuramı olarak karşımıza çıkmaktadır (Dolu, 2015: 385).

Chicago Okulu ve sembolik etkileşimcilerden temellerini alan etiketleme teorileri Howard Becker ve Edwin Lemert gibi isimlerin görüşlerini etkilemiştir. Becker’a göre suçlu ve suçlu olmayanlar arasındaki tek belirgin fark birinci grubun suçlu olarak etiketlenmiş olmasıdır. Bireyin suçlu damgasını yemesinin yegane nedeni ise gerçekleştirdiği eylemden çok, toplumda o davranışı sapkın olarka niteleyen bir kuralın bulunmasıdır (Dönmezer, 2011: 305). Dolayısıyla bireyler arası etkileşimlerin değil yasa koyucuların belirlediği bir sistemden söz etmektedir. Ayrıca Becker’a göre damgalanma ihtimali kişiye göre değişmektedir. Toplumda normal vatandaş tipolojisinin sınırlarını aşan marjinal tipler her zaman damgalanmaya daha çok açıktır. Bunun yanında damgalanma sınıfsal da bir olaydır. Maddi durumu iyi olanların kötü olanlara göre damgalanma ihtimali daha düşüktür. Özetle, toplumda hakim olan güce karşı koyabilme potansiyeline göre zayıf bireyler damgalanmaya mahkumdur (Bal, 2013: 56).

Etiketleme teorilerinin diğer bir önemli temsilcisi olan Lemert, birincil ve ikincil sapma kavramlarından söz etmektedir. Ona göre birincil sapma kuralları ihlal eden ilk eylemlerdir. Etkisi azdır ve çabuk unutulur. İkincil sapma ise aktörün etrafındaki tepkilere göre karakterini yeniden organize ettiği durumdur. Toplumun tanımlamaları ve yaptırımları sonucunda oluşur. Bir kimlik dönüşüm sürecidir (İçli, 2007: 113).

3.2.4.3. Sosyal Çatışma Teorileri

Çatışma teorileri güç dağılımı ve ekonomik ilişkiler üzerine odaklanmaktadır. Bu teoriler kendisinden önceki teorileri sistemi görmezden gelmek noktasında eleştirmektedir. Karl Marx ve Friedrich Engels önderliğinde komünist sosyalist bir felsefeyi benimseyen teorilerdir. Suça, suçluluğa hatta devlet sisteminin tamamına çatışma eksenli bir perspektif sunmuşlardır (Dolu, 2015: 426).

Çatışma teorilerine göre suç, hakim gücün gücü elinde tutmak için kullandığı bir araç olarak karşımıza çıkar. Veya alt sınıfın hayatta kalma mücadelesinde yaşadıklarının bir yansıması olarak anlatılır. Güçsüzlerin işlediği suçlar güçlülerin onları kontrol etmek

için kullandığı bir yöntemdir (Dolu, 2015: 419-438). Engel konuyla ilgili üç hipotez öne sürmüştür:

1- Kapitalist üretim ilişkileri suçun sebebidir.

2- Suç, işçi sınıfının burjuvaya baş kaldırısıdır.

3- Sınıflı yapı ortadan kalktığında suç olgusu ortadan kalkar. (Demirbaş, 2001: 142).

1970'lerin başlarında çatışma teorileri kriminolojiyi etkisi altına almıştır. Dönemde Ralf Dahrendorf ve Georg Vold'un çalışmaları ve yazıları popüler hale gelmiştir. Dahrendorf toplumun fikirbiriğinin gerçekleşmeyecek bir ütopya olduğunu düşünmektedir. Ona göre toplum zorunlu işbirlikleri ile bir araya gelmiş bir organizasyondur. Yöneten ve yönetilenler bu organizasyonu oluşturur. Toplumda sürekli çatışma halinde olan menfaat grupları vardır. Doğrudan suç konusuna değinmemekle beraber çatışmayı insan davranışları ile birleştirmiştir. Çatışma teorisinin kriminolojiye uyarlanması Vold aracılığıyla gerçekleşmiştir. Yasaların hükümetten çıkar sağlayan gruplar tarafından oluşturulduğunu öne sürmüştür (İçli, 2007: 120-121).

Özetle çatışma teorileri gerek alt sınıfın mağduriyet desteği olarak gerekse hakim gücün baskı ve kontrol aracı olarak kriminolojide varlığını sürdürmektedir.

3.2.4.4. Feminist Kuram

Feminist teori kadının toplumda erkeklere göre dezavantajlı bir konumda olduğunu savunan teoridir. Feministlere göre kadını erkekten daha az değerli gösteren sistem ataerkil sistemdir. Feminist suç teorileri kadınların işledikleri suçları açıklamak için cinsiyet ilişkilerini kullanırlar. Onlara göre akdınları suç işlemeye iten şey toplumdaki ikincil konumdan kurtulmak için harekete geçiren savunma içgüdüsüdür. Kadınlar ataerkil sistem tarafından belirlenen kurallara uyum sağlamakta güçlük çekmektedirler. Kadın ve erkek suçluluğundan bahsederken bu iki cinsiyetin sosyalleşme sürecinin farklı olduğunu unutmamak gereklidir. Kadının sahip olduğu toplumsal kimlik ve roller güç teorileri ile beraber ele alınmalıdır. Şiddet gösterimi noktasında kadınlar erkeklerden ayrılarak genellikle kendini koruma amacıyla şiddete başvurmaktadır (Darcan, 2014: 90-91).

Erkek egemen toplumlarda erkeklere göre kurallar koyulduğu ve kadınların yok sayıldığı fikrinden doğan feminist teori, 1970’li yıllardaki kadın hareketleri ile gündeme gelmiştir. Önceki kuramlara temel eleştirileri ise suç kuramlarının yalnızca erkeği konu edinmeleri olmuştur (Dolu, 2015: 449-451).

Feminist yaklaşım suç teorileri içerisinde iki temel soruya cevap aramıştır. Bunlardan ilki kadınların neden suç işlediği sorusu ikincisi ise kadınların erkeklere göre neden daha az suç işlediği sorusudur (Dolu, 2015: 454). Genel anlamda feminist teori namus-töre cinayetleri gibi suçları açıklamakta fakat kapsamlı bir suç teorisi kurmakta yetersiz kalmaktadır. Çünkü daha küçük alanları etkileyen ve kültürel çalışmalar yapmaktadır (Akpınar, 2018: 82).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLAR

4.1. Akşehir ve Yunak Hakkında

Akşehir coğrafi konum olarak İç Anadolu, Ege ve Akdeniz bölgelerinin kesiştiği bir kavşak noktasındadır. Topografik yapı olarak dağ eteğinde birikinti konisi şeklinde yerleşmiş ve şehrin gelişimi bu yönde ilerlemiştir. Bu sebeple şehir bölgede yaşamaya elverişli bir alan olmuştur. Neolitik dönemden itibaren Akşehir pek çok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış ve sürekli el değiştirmiştir. Bu sebepten Akşehir çok paralı bir kültür mozaigi sunmaktadır. Bağlı olduğu Konya iline uzaklığı 130 km iken, Afyonkarahisar'a 90 km uzaklıkta bulunmaktadır (Bayar, 2018: 27).

Akşehir coğrafi konumu itibariyle tarım ve hayvancılığa müsait bir yerleşkedir. Bundandır ki ilk çağlardan itibaren medeniyetlere iskan olmuştur. İstanbul-Konya-Halep-Mekke hac yolu üzerinde oluşu merkezi önem teşkil etmesini sağlamaktadır. Coğrafi şartları sayesinde çevresine göre nüfus barındırma potansiyeli fazladır (Ünal, 1986: 244).

Osmanlı hakimiyetine kadar Akşehir'in geçmişine bakacak olursak şehrin geçmişi Hititler dönemine kadar uzanmaktadır. Hitit medeniyetinde şehrin adı Thymbriion olarak anılmaktayken M.Ö. 3. Yüzyılda Makedonyalı Prens Philomelos tarafından Philomelon olarak isim almıştır. Frigya ve Kapadokya arasında işlek bir bölgedir. Tarihsel süreçte çeşitli gelişmeleri sağlayan Kral yolu Akşehir üzerinden geçmektedir (Şahin, 1989: 298). Emeviler zamanında İslam orduları Akşehir'i kuşattığında yeşil çam ağaçları arasında bembeyaz evleri görünce Şehri Beyza adını vermişlerdir (Bayar, 2018).

Bizans döneminde İstanbul'dan doğuya geçişin noktası olan Akşehir, Anadolu'nun Türkler tarafından fethi ile beraber bugünkü adını almıştır. Bu dönemde tüm Anadolu'da olduğu gibi Akşehir'de de hızlı bir değişim başlamıştır. Mimari ve toplumsal yapıdaki izler Türklük yönünde değişmiştir (Rasonyi, 1993: 164).

Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın fetihleriyle Anadolu'yu alarak Konya ve çevresine yerleşmiştir. Tarihi kaynaklara göre Konya Selçuklu devletinin başkenti olurken Akşehir de Oğuz boylarına ev sahipliği yapmıştır (Konyalı, 1945: 31-33). Anadolu

topraklarındaki Moğol gücünün kırılmasıyla beraber Akşehir Karamanoğulları egemenliğine geçmiştir. Kendilerini Selçuklu'nun varisi ilan eden Karamanoğulları, Osmanlı dahil tüm toplulukları varlığına ikna etmiştir. Bu tarihten sonra Karamanoğulları-Osmanlı arasında bir çatışma hali başlamıştır. Akşehir çatışmaya ev sahipliği yapmakla beraber Karamanoğullarının Osmanlı'ya karşı getirdiği Oğuz boylarını barındırmıştır. Çatışma 1466 yılında Osmanlı hakimiyeti ile son bulmuştur (Ünal, 1986: 114).

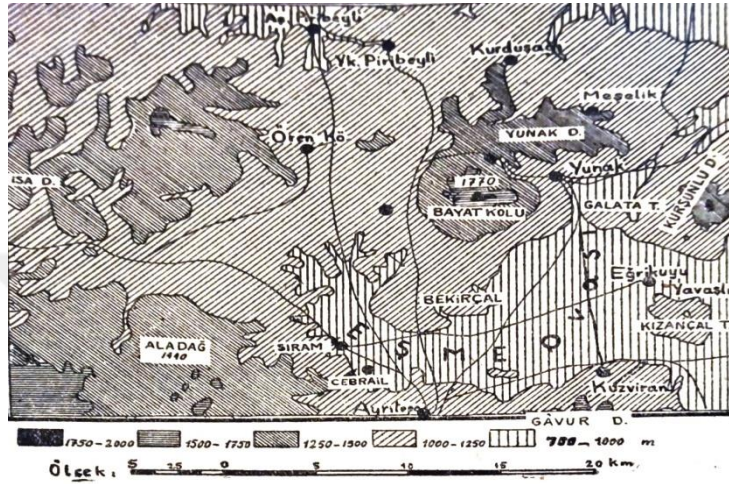
Günümüzde 55 mahalleye sahip olan Akşehir, kendisi gibi Konya'ya bağlı olan Yunak ilçesi ile sürekli etkileşim halindedir. Yunak köyleri nüfusuna kayıtlı olan vatandaşların büyük çoğunluğu Akşehir'de ikamet etmektedir. İlçenin Yunak'a göre daha aktif bir ticari yapıya sahip olması göç çekim merkezi olmasını sağlamıştır. İki ilçenin kesişim noktası olan Eşme Ovası köyleri kalabalık ve hareketli bir nüfusa sahiptir.

Sultandağları eteklerinin en yoğun nüfusuna sahip bölgesi Akşehir ovasıdır. Ovanın kuzeydoğusunda Yunak Dağı ve kuzeyde Kurşunlu Dağı'nın oluşturduğu nemli çanak yaşamaya elverişli bir ortam vermektedir. Çanağın Kuzviran (Kuzören) yönünde kalan Eşme Ovası Akşehir ile Turgut Ovası'nın (Yunak) kesiştiği noktadadır. Köyler ovanın kenarında dağılmakla beraber genellikle buğday, arpa ve yulaf tarımı ile uğraşmaktadır. Ayrıca bu köyler koyunculuk ile ünlüdür. Bugün bağlı oldukları Yunak ilçesi yünlerin yıkandığı su kaynağı olarak yünü-ak isminden gelmektedir. Ovadaki merkez köy Turgut köyüdür. Konarı, Kundullu, Hursunlu, Kuzören köylerin merkez köyün yaylası olarak kurulup zamanla müstakilleşmiştir. Yunak köyleri olmalarına rağmen Akşehir ile ticari bir bağa sahiptirler. Tuz Gölü'nden tuz, kil Karaman'dan üzüm getirirler. Sebze meyve patates bölgeye gelen çerçiciden mübadele yoluyla elde edilir. Tüketmek veya Akşehir pazarında satmak üzere ürünler depolanır. Genellikle alışveriş için Ilgın pazarı yerine Akşehir pazarı önemsenir. Buğdayları Akşehir de iyi fiyata alıcı bulur. Evlerinde halı kilim dokunur ancak ihtiyaç fazlası dokunmaz. Çarşamba ve perşembe günleri Akşehir'de kurulan pazar için yoğun bir seyahat başlar. Öyle ki Yunak köylerinden satıcılar salı akşamından at arabalarıyla yola çıkar (Sanır, 1948: 133-135).

Böylelikle Akşehir ve Yunak ilçeleri arasında ticarete dayanan bir iletişim açığa çıkmıştır. Pazarcılık/esnafılık üzerine kurulan bu iletişim zamanla çatışmaya dönüşmüştür. Yerel halktan edinilen bilgilere göre Yunak köylüleri Akşehir pazarında

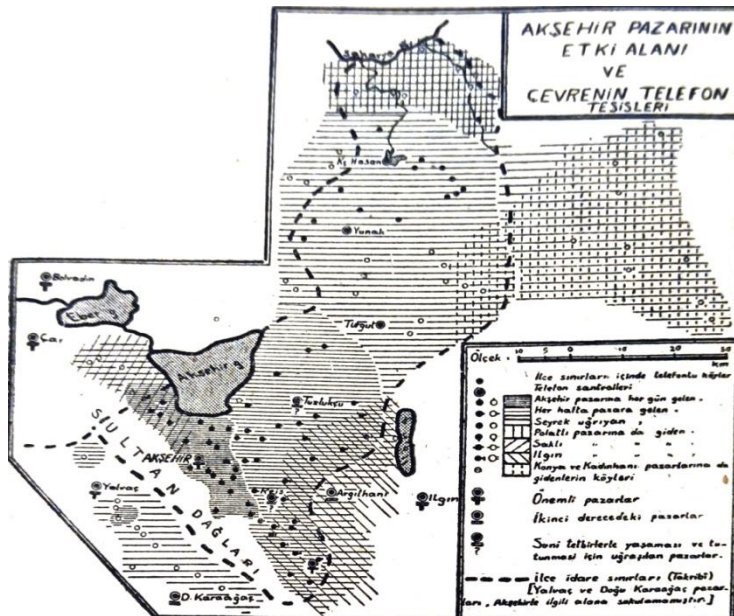
zorbalıkla söz sahibi olmuştur. Yerliler ve Yunak köylüleri arasında ticaret temelli kültürel çatışmalar başlamıştır. Şehrin ekonomisini yönetmeye başlayan Yunaklılar zamanlar Akşehir'e göç ederek burada ikamet etmeye başlamıştır.

Şekil 4: Eşme Ovası

(Sanır, 1948: 134)

Şekil 5: Akşehir Pazarının Etki Alanı

(Sanır, 1948: 154)

4.2. Turgutoğulları/ Taraşlar/ Tıraşlar

Günümüzde Akşehir-Yunak coğrafyasında yaşayan ve “Tıraşlar” olarak adlandırılan etnik grup sosyal açıdan yerli halktan farklılaşmaktadır. Tıraşların tarihine bakıldığında konuyla ilgili çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Köken olarak Kınık Türklerine dayanan topluluk asilik, saldırganlık gibi özelliklerini sürdürmeye devam etmektedir. Yunak köylerine kayıtlı olmakla beraber genellikle Akşehir’de ikamet etmektedirler. Sosyal uyum problemlerinden de görüldüğü üzere ne Yunaklı, ne Akşehirli ne de Konyalı değildirler. Öyleyse beylikten günümüze kalan grubun tarihini incelemek yerinde olacaktır.

Kutalmışoğlu Süleyman Şah 1074’de Oğuz Türklerini fethettiği bölgelere iskan etme politikası uygulamıştır. Oğuz’un Üçoklar kolu Kınık boyu Selçuklu Türkmenlerinden olan Turgut aşireti bu süreçte Anadolu’ya getirilerek Tuz Gölü’nün kuzeybatısına yerleşmiştir. Turgut ve Bayburt isimli beyler bölgeyi beraber yönetmiş ve büyük kardeş olan Turgut obaya adını vermiştir. Cihanbeyli-Turgut arasındaki bölgeyi hayvanlarına otlak olarak kullanmış zamanla Turgut /Akçaşehir bölgesinde yerleşik hale gelmişlerdir. Konya bölgesinin fethinde uç beyliği olarak ilk Türk aşireti olmuşlardır. Süleyman Şah komutasındaki Selçuklu ordusuna dahil olarak Anadolu’nun Türkleşmesi için savaşmışlardır. Turgutoğulları geniş bir alanda yerleşim göstermiştir. Selçuklu-Karaman döneminde Bayburt-Eskil-Turgut başta olmak üzere yakın yerler yurtları olmuştur. Yunak, Ilgın, Sarayönü, Tuzlukçu, Kadınhanı, Akşehir havzasına dağılmışlardır. Karamanoğulları- Osmanlı mücadelesinde Karamanoğulları beyliğini desteklemişlerdir. Akşehir 1467 yılında kadar Turgutoğullarının idaresinde kalmıştır. Sonra ise bu topluluk aşiret olarak varlığını sürdürmüştür. Aşiret Konya’nın Turgut, Akşehir, Ilgın, Kadınhanı bölgelerinde Türkmen-Yörük köyleri kurmuştur (Kaygısız, 2016: 27-136).

Selçuklu tarihinde II. Kılıçarslan döneminden itibaren Selçuklu hükümdarları Türkmenleri uç bölgelerine yerleştirmiştir. Akşehir, Uluborlu ve Honaz’da Türk nüfus sınır güvenliği için yoğunlaştırılmıştır. Turgutoğulları beyliği Karamanoğlu ordusunda siyasi ve askeri görevler almıştır. Öyle ki bu iki beyliğin tarihi iç içeliği kurdukları akrabalıklarla pekişmiştir. Dönemde Turgutoğulları beyliğinin yerleşik halde olması onu diğer Oğuz Türkmenlerinden ayıran bir özelliktir. Genel manada diğer beylikler

gibi uyum sağlamayı değil kendi başına hareket etmeyi seçen bir beylik olmuştur. Başına buyruk ve asi karakteristik özellikleri Osmanlı ile yapılan mücadelelerde de görülmektedir. Mücadelede Turgutoğulları Alaeddin Bey'in yanında ve ordunun merkezinde yer almıştır. Osmanlıda II. Mehmed döneminde iskân edilen konar-göçerlerin siyasi bir tehdit olduğu anlaşılmıştır. Turgutoğullarının elindeki dirlik azaltılarak nüfusu kırılmaya çalışılmıştır. Büyük küçük birçok konar-göçer "Atçekenler" adı altında teşkilatlandırılmıştır (Taşdelen, 2021: 43-63).

Karamanoğullarının en belirgin askeri kuvveti Turgutoğullarıdır. Bugün Akşehir'in Turgut köyünde, Kadınhanı'nın Turgut mahallesinde ve başka başka köylerde yaşamaya devam etmektedirler. Konya, Ilgın, Akşehir ve Kadınhanı'nda vakıfların mütevellileri de sürmektedir (Temel, 2015: 76).

4.3. Turgutoğulları Tipolojisi ve Gündelik Yaşam Pratikleri

Küçük veya büyük tüm toplum yapıları belirli bir kültür oluşturur ve bu sınırlar dahilinde yaşar. Yazılı olmayan örfi kurallar ve normlar zamanla o kadar kalıplaşır ki artık bireylerin karakterlerine tesir eder. Topluluğa mensup bireyler çoğunluğa uyma eğiliminin de etkisiyle istenilen tarzda bir kimlik oluşturur. Bireyler benzeşerek bütünleşir.

Turgutoğulları hakkında tipolojik çıkarımlar yapmak için öncelikle değerlerini ele almak gereklidir. Bir Turgutoğlu bireyi ilk olarak milli değerlere bağlılık özelliği ile karşımıza çıkmaktadır. Tıpkı tarihsel süreçlerinde olduğu gibi milliyetçilik ve özüne bağlılık olarak tanımlayabileceğimiz bir benliğe sahiptirler. Bu bakımdan tarihi veya güncel siyasetle ilişkileri oldukça aktiftir. Genellikle muhalif yönden güncel işleyişi eleştirmektedirler.

Dini değerlerine bağlılığı bulundukları coğrafi bölgeye oranla kısıtlı kalmaktadır. Konya ili ve çevresi İç Anadolunun muhafazakar bölgesi olarak bilinirken Turgutoğullarının milli değerlerine oranla inanç meselelerinde sınırlı oldukları bilinmektedir. Dini seçimleri İslamiyet mezhepleri ise Sunni'dir. Bölgenin alışlagelmiş dini ritüelleri diğer köylerden farksız olarak işlemektedir. Cuma namazları veya cenazeler bireylerin doldurduğu camilerde gerçekleşmektedir. Ancak dini hassasiyetten ziyade etiketlenme ve dışlanma endişesiyle katıldıkları bilinmektedir. Milliyetçi

perspektifin de etkisiyle bazı eski Türk inançlarını sürdürdükleri gözlemlenmiştir. Örneğin nazar ve büyüden koruduğuna inanılan üzerlik otu Turgutoğulları hanelerinin baş aksesuarlarından. Bitkinin taneleri köyün kadınları tarafından bir tablo formunda örülerek evlerin duvarlarına asılmaktadır. Bu sayede büyü ya da kötü ruhların eve giremeyeceği düşünülmektedir. Köylerde şaman rollerini üstlenen şifacı yaşlı kadınlar mevcuttur. Orta Asya Türk kültüründe olduğu gibi bu kişiler ateş ve külün tesirinden faydalanarak çeşitli sorunları çözdüğünü iddia etmektedir. Örneğin bitkisel otlar yakarak nazardan korumak, kurşun dökmek gibi. Tıraş köylerinin hemen hemen hepsinde tıbbi veya psikolojik rahatsızlıklarda başvuru alan ilk yetkin kişiler bu şifacılar olmaktadır. İnanç sistemlerinde yatır, al bastı ve ruhani varlıkların şekil değiştirmesi gibi mitolojik figürler de görülmektedir. Çaput bağlama eylemlerinde görüldüğü gibi batıl inançları benimsedikleri gözlemlenmiştir.

Ekonomik hayatta bir Turgutoğlu oldukça aktiftir. Yunak ve Akşehir ilçelerinde ciddi oranda genç nüfusa sahiptir. Şaşırtıcı biçimde merkez köy Turgut ve Kuzören'de çocuk nüfus oranı da fazladır. Günümüzde köyden kente göçün yoğunluğu düşünüldüğünde söz konusu bölgede böyle bir bulguya rastlanmamıştır. İlçe merkezlerinde yaşayanlar olsa da bu göçlerin iş ve eğitim temelli ve bir süreliğine olduğu bilinmektedir. Turgutoğulları köylerinde eğitim seviyesi ve başarısı oldukça yüksektir. Genel olarak pratik ve matematiksel zeka alanlarında zekidirler. Her köyde ilk ve ortaokul mevcuttur. Burada eğitimlerini tamamlayan öğrenciler taşınalı olarak Yunak veya Akşehir'deki liselere gitmektedir. Küçük bir kısmı ise ailece ilçelere yerleşmektedir. Büyük bir çoğunluğu üniversite eğitimi görmektedir. Tıraş köylerinden sayıca fazla avukat, doktor ve öğretmen çıkmıştır. Kariyer planını eğitime yönelik yapmayan gençler ise genellikle tarla işlerinde veya sanayide çalışmaktadır. Köylerde yaşayanlar hububat tarlalarında şehirdekiler ise ticaret ve sanayi aracılığıyla ülke üretimine katkı sağlamaktadır. Ancak ekonomik alanda en dikkat çekici nokta kadın iş gücüdür. Turgutoğulları kadınları çalışkan olarak bilinmektedir. Yıl boyunca, her mevsim tarla bahçe işlerinde gündelik olarak çalışmaktadırlar. Ataerkil zihniyete sahip grupta eğitilmiş veya eğitimsiz kadınların iş hayatında olması şaşırtıcı ve umut vericidir.

Evlilik Turgutoğulları için önemli bir ritüeldir. Genellikle kendi toplumsal grupları içerisinde akrabalar arasında kız alıp verme görülmektedir. Son dönemde değişimler olsa da görücü usulü yapılan evlilikler meşhurdur. Erken yaşlarda para kazanmaya

başlayan genç erkeği ivedi şekilde evlendirmek istemektedirler. Evlilik sürecinde erkek ailesi baskındır ve rolü büyüktür. Ülke genelinde olduğu gibi isteme, söz, nişan ritüelleri sırasıyla gerçekleştirilmektedir. Normalden farklı sayılabilecek bir olgu evlenecek adayların nişanlılık sürecinde kaçmasıdır. Bu eylemin arka planında tüm masrafların erkek tarafına ait olması olduğu düşünülmektedir. Varlık ve erk göstergesi olarak tüm çeyiz, eşyalar, nişan, kına, düğün, ikram erkek ailesinin yapmak istediği harcamalardır. Öyle ki gelinin baba evinden eşya veya kıyafet getirmesi ayıp olarak algılanmaktadır. Düğünlerde ateşli silah kullanımı sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Evlenen gençlerin aile yanında yaşaması da beklenen bir olgudur. Boşanmak hoşlanılmayan bir eylemdir ve son çare olarak görülmektedir. Aile birliğinin korunması önemsenen noktalardandır.

Değer verilen bir diğer eğlence organizasyonu asker uğurlama geceleridir. Çoğu ataerkil grupta olduğu gibi askerlik erkeklerin “adam” oldukları süreç olarak görülmektedir. Genellikle aileler oğullarını askerlik görevine gitmeden nişanlayıp askerden döndüğünde evlendirmektedir. Yani erkeğin hayat planlaması askerliğe göre yapılmaktadır. Askerlik Turgutoğullarında vatana bağlılığı ifade etmektedir. Askerlik çağı gelmiş genç erkekler belirlenerek toplu eğlence düzenlemektedirler. Köy meydanlarında düzenlenen eğlenceler aileler için onur sebebi olarak görülmektedir.

Akrabalık ve komşuluk ilişkilerinde olumlu yansımalar görmek mümkündür. Evliliklerin akrabalar arası yapılmasının da sonucu olarak köylerde neredeyse herkes akrabadır. Soy ağacı geçmişlerinde de soyisimler çok az değişime uğramıştır. Bu sebeptendir ki akrabalık bağları oldukça sıkıdır. Genellikle çok kardeşlidirler ve kardeşler arası görüşme sıklığı fazladır. Köyde yaşayanların komşularla olan ilişkileri akrabalık seviyesindedir. Birbirlerinin ihtiyaçlarını giderme söz konusudur. Şehirde yaşayanlar ise kendi içlerinde samimileşmektedir. Kadınların komşularla imece usulü yufka yapma, kışlık hazırlama gibi etkileşimleri mevcuttur.

Kültürün aktarımında en önemli unsur dildir. Turgutoğulları yaşadıkları ilçelerden ve ilden farklı bir şive kullanmaktadır. Bu durum Akşehir ve Yunak ilçelerine gittiklerinde ayırt edilmelerine neden olmaktadır. Bazı kelimelerdeki ifade ediliş biçimleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: Gündelik Yaşamdaki Kelimelerin Turgutoğulları Dilindeki Karşılığı

Örnek Kelime	Turgutoğlu Türkçesi
gel	goma
nasıl	neşil
pantolon	pontil
tartışmak	çekişmek
domates	galete
patates	gümpir
bardak	kupa
bahçe	hayat
koridor	mabeyn
tuvalet	hela
madeni para	metelik
azrail	canalıcı
dert	gada
yılan	ilan
havuç	gelin bırnağı
sabah	şavak
başörtüsü	çar

4.4. Yerel Basında Turgutoğulları

Turgutoğulları'nın günümüzdeki faaliyetleri dernekler vasıtasıyla fedarasyonlaşmıştır. Akşehir bölgesinde faaliyet gösteren TURÇEVDER (Turgut ve Çevre Köyleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği), Turgutoğulları Derneği ve AKTURDER (Akşehir Turgutoğulları Eğitim ve Kültür Derneği) yazılı ve sosyal medyada tıraşların sesini duyurmak amacıyla kurulmuştur.

Yazılı yerel basında tıraşların kendi içlerinde birleştiği ve yer yer hâkim kültüre kafa tuttuğu okunmaktadır. Konya merkezli Turgutoğulları Derneği adı altında sivil toplum kuruluşu altında birleşmişlerdir. Konya, Kadınhanı, Ilgın ve Akşehir'den üyeler barındırmaktadır. Yılın belirli günlerinde “Turgutoğulları Türkmen Beyliği Geleneksel Toyga ve Alaş Şenliği” adı altında etkinlikler düzenlemektedirler.

Muhammed Kemal Erdem, Seydişehir Haber adlı sitede bu şenlikten şöyle bahsetmektedir:

“Geçmişte Turgutoğulları'nın yani Turguteli'nin merkezi olan Turgut, bugün Yunak ilçesine bağlı bir mahalle statüsünde. Turgut ve çevresinde bulunan 8 köyün birleşerek oluşturduğu Turgutoğulları ve Çevre Köyler Derneği Turgutoğulları'nın adını yeniden hatırlatmak için çaba sarf ediyor, çeşitli etkinlikler düzenliyorlar. Yılda bir kez, tüm Turgutoğulları'nın katılımı ile yaptıkları Toyga ve Alaş Şenliği de bunlardan birisi... İlk olarak Mehteran bölüğünün eşliğinde, misafirlere Türklerin geleneksel şölen yemeği Toyga ve Alâş ikram edildi. İkram sonrası, açılış konuşmaları ve çeşitli etkinliklerle devam eden şenlik, şenliğe destekte bulunanlara plaket takdimi ve Osman Öztunç'un verdiği konser ile son buldu” (Erdem, 2023).

Şenliğin Akşehir'de düzenlendiğini belirten Erdem, milletvekili, belediye başkanları gibi birçok üst düzey bürokratin katıldığını belirtmiştir. Toyga yemeğinin tarihinden söz ederek İslamiyet Öncesi Türk ritüellerinden biri olan “Toy Şenliği” ile bağlantısını açıklamıştır.

Kendilerini Turgutoğulları Beyliği'nin devamı olarak gören tıraşlar eski kültürlerini yaşatmaya çalışmaktadır. Akşehir ve Yunak yerli halkıyla yaşanan bütünleşme sorunları sosyal bir ayrıklığa yol açmıştır. Böylece tıraşlarda “biz” bilinci güçlenerek “ötekiler”den daha da farklılaşmaya başlamıştır. Özlerine ve milli benliklerine daha sıkı sarılırken toplumsal alandan geri dönüş yaşandığı düşünülmektedir.

Yine başka bir haber kaynağından alınan haber topluluğun düzenlediği toplantıları şöyle ifade etmektedir:

“2006 Yılından Beri Turgut ve Turgut’tan ayrılan köylere mensup hemşerilerimize hitap eden TURÇEVDER (Turgut ve Çevre Köylere Eğitim ve Kalkındırma Derneği) Akşehir Açık Hava Tiyatrosu’nda bu yıl 29 Mayıs Pazar günü gerçekleştireceği Toyga ve Alaş Şöleni hazırlıklarını değerlendirmek için Akşehir’e geldi”(Akşehir Postası, 2022).

“24 Ağustos Cumartesi günü Yunak’ın Turgut Mahallesinde bu yıl yapılacak olan 4.Turgutoğulları Birliği Alaş Toyga ve Kültür Şölenine halkı davet ederek program hakkında bilgiler verdiler. Turçevder başkanı Yayla yaptığı açıklamada; "Bilindiği üzere Turgutoğulları Orta Anadolu’da kurulmuş olan büyük bir Türkmen Beyliğidir. Bu beyliğe ait gelenek ve kültürün yaşatılması için böyle bir şölen düzenlediklerini belirttiler”(Turçevder'den Akşehir'e Çıkarma, 2022).

Ses duyurma ve bir çeşit varlık bildirgesi olarak görülen basın yayın organları topluluğun amaçlarını duyurmasında önemli bir araç olmuştur. Turgutoğulları bu organlar aracılığıyla birleşmekte ve güçlenmektedir. Örneğin şu haberde olduğu gibi:

“Turgut ve Çevre Köylere Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (TURÇEVDER) ve Akşehir Turgutoğulları Eğitim ve Kültür Derneği (AKTURDER) tarafından “Turgutoğulları Tarihi” konulu konferans gerçekleştirildi....Akşehir’de Turgutoğullarını bir arada tutabilmek ve tanışıp kaynaşmalarını sağlamak amacıyla AKTURDER’i kurduk. Merkezi Konya’da olan TURÇEVDER Başkanımızla tüm ilçelerde dernekleşip ileride federasyonlaşıp Turgutoğullarının sesini daha gür çıkması için çaba sarf edeceğiz, daha güzel işler yapacağız açıklamaları yapıldı”(Pusula, 2020).

Dernek başkanının gazeteye verdiği röportaj dikkat çekmektedir. Başkan Anadolu’da büyük bir topluluk olduklarını belirterek son dönemde bilimsel araştırmaların dikkatini çektiklerini belirtmiştir. Turgutoğullarının birlik ve beraberlik içerisinde olduklarında güçlü olacaklarını vurgulayarak, sorunlarının temsili için davette bulunmuştur.

Tıraşların kendi kültürlerini ve beraberliklerini düzenledikleri şölenlerle göstermesinin haricinde son dönemde siyasi hamlelerde bulundukları gözlemlenmiştir. Şehrin

gazetelerinden alıntılanan haberlere göre siyasete atılarak kendi grubunu ayrıca temsil etmek istemektedirler. Eylül 2023 tarihli gazete haberine göre:

“Akşehir ve çevre ilçelerde faaliyet gösteren bazı sivil toplum kuruluşları ve siyasi parti temsilcileri ile bir kısım muhtar ve esnafın katıldığı toplantıda; Turgutoğulları olarak sosyal ve ticari hayatında hatırı sayılır bir seçmen sayısı ve oy potansiyeline sahip olduğu vurgulandı. Şehrin olduğu gibi yönetiminde de etken olmanın hedeflendiği dile getirilen toplantıda; yerel seçimler öncesindeki süreçte aday belirlemek üzere yapılacak çalışmalarla ilgili 7 kişilik bir istişare kurulu oluşturuldu”(Pervasız, 2023).

Derneğin siyasi meydan okumasına karşı ilçe yönetimine hâkim belediyeden bir takım karşı hareketler yapılmıştır. Öyle ki siyasi hesaplar yerli halk ile tıraşlar arasında toplumsal hesaplaşmalara dönüşmeye başlamıştır. Söz konusu yerli gazete (Pervasız, 2023)durumu şu sözlerle eleştirmektedir:

“...Turgutoğullarının ‘Akşehir’in Yönetimine Talibiz’ açıklamaları sonrasında Başkanın özellikle İmar ve Şehircilik Müdürü’nü görevinden alarak atağa geçmesine, karşı taraf bir tepki gösterir mi, onu şimdiden kestirmek zor...kendi hemşerilerine karşı ise daha kollayıcı bir tavır aldığı zaten kamuoyu tarafından bilinen bir gerçek. Her ne kadar belediye başkanı, çalışma arkadaşlarını belirlemekte özgür olsa da diğer çalışanlarına karşı eşit mesafede yaklaşım göstermeyi de ilke edinmelidir...Bindiği dalı kesmek bu olsa gerek zira yaşananlar, açıkça meydan okumaktır!...Bu hareketi başlatan Turgutoğulları’nın girişi topluma karşılık bulsa da bu durumu net bir tavırla kamuoyuna açıklamaları bekleniyor”(2023).

4.5. Kimlik ve Sosyal Damgalanma

Araştırmaya Yunak nüfusuna kayıtlı ancak Akşehir’de yaşayan 10 katılımcı katılmıştır. 10 katılımcı ile derinlemesine mülakat tekniği gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların hemen hemen tamamı tıraş olmakla ilgili olumlu yönde duygu beslemektedir. Sosyal uyumsuzluğu doğrulamakla beraber imkanlarda eşitliği belirtmektedirler. Örneğin Katılımcı 1 tıraş olarak tanımlanmak konusunda şu ifadeleri kullanmıştır: “Köyümü söylediğimde zaten tıraş olduğum anlaşılıyor. Köyümü söylemesem de burası küçük yer. Herkes birbirinin soyadından nereli olduğunu anlıyor. Tıraş olduğum için utanmıyorum

aksine bununla gurur duyuyorum. Bir ortama girdiğinde eğer tıraşsan insanlar ona göre bir adım geri duruyor. Ben özümü saklamam. Ters bir tepki alacağımı bilsem de girdiğim her ortamda bunu belirtirim. Mutlaka her yerde hemşerimiz çıkar böylece orada daha güçlü dururuz.” (K1, Kuzören, Erkek, Ortaokul, 43). Katılımcının verdiği cevap grubun kendisini hâkim kültürden ayırdığını destekler niteliktedir. Etnik kökeni ile vurgu yapmasındaki amaç yerlilere gözdağı girişimi olarak anlaşılmaktadır. Bu durum grubun saldırganlık ve suç yönelimi oranını arttıran bir unsur olarak yorumlanabilir.

Katılımcı 2 “ Tanışmalarda soyadımı söylerken tedirgin oluyorum. Soyadım bu ama bizi kötü algılamayın, ben tıraşım ama biz öyle değiliz, tehlikeli değiliz diye açıklama yapmak zorunda kalıyorum. Tıraş olmak beni sürekli savunma durumunda bıraktığı için yıpratıcı. Sürekli kendimi açıklamak beni yoruyor”(K2, Akşehir, Kadın, Lisans,26). Şeklinde yanıt vermiştir. Cevaptan anlaşıldığı üzere kendisine yapılan tehlikeli etiketini içselleştirmiş ve benliğini buna göre tanımlamaya başlamıştır.

Katılımcı 8 suç ile ilgili bir kurumda çalışmakta olmasına rağmen köyünün bu noktadaki durumundan olumlu bir tavırda bahsetmiştir “Ben polisim. İhbar veya başvuru olarak gelen vatandaşların çoğu bizden oluyor. Hatta buraya geldiklerinde sorunlarını benimle görüşmek istiyorlar. Kanunların dışına çıkmadan kendimden olanlara yardımcı olmaya çalışıyorum. Çalışma arkadaşlarım beni tıraş polis diye tanınıyor. İnsanların tuhafına gidiyor polis olmam ama bu şekilde dikkat çekmekten mutluyum”(K8, Akşehir, Erkek, Önlisans, 35). Aldığımız cevaptan anlaşıldığı üzere meslek veya eğitim gibi etmenler akrabalık ilişkileri söz konusu olduğunda geri planda kalabilmektedir. Köylülerin genel kurallara karşı grup bilinci ile hareket ettiği anlaşılmaktadır.

Katılımcı 5 de “...Yerlilerden farklı olduğumuz nokta bence sevgi ve nefreti aşırı olarak yaşamak. Bu durum zaman zaman bağnazlık boyutuna ulaşmaktadır. Kötü insanlar olduğu kadar iyi insanlar da yöremizden çıkmaktadır. Ayrıca milli ve manevi konularda yerlilerden daha hassas oldukları düşüncesindeyim. (K5, Korası, Erkek, Yüksek Lisans,33).

Katılımcı 6 çoğunluğun aksine bir tavırla memleketi ile tanımlanmaktan rahatsız olduğunu belirtmektedir: “Girdiğim ortamlarda memleketim sorulmadığı sürece

belirtmem. Yerine göre yalan söylediğim de olmuştur. Çünkü toplumda aşağı-köylü algısı diye bir durum söz konusu. Sanki her tıraş sebepsiz yere adam öldürüyor gibi tehlikeli görüyorlar. Akşehir dışında bu tanımlamayı bilen bile yok. İl dışına çıktığımda kimsenin tıraş olduğumu anlamaması beni mutlu ediyor. Beni köyüme göre değil ben olduğum için tanımlarını istiyorum. Bu nedenle tıraş olmayan biriyle evlenmeyi hayal ediyorum. Böylelikle soyadıyla taşıdığım aile geçmişim belli olmamış olur” (K6, Turgut, Kadın, Lisans, 33). Katılımcıdan alınan cevabı değerlendirdiğimizde damgalanmanın insan psikolojisi üzerine olan etkisi açıkça görülmektedir. Dışlanma korkusu ile sosyal ortamlarda kimliğini gizlemeye yeltenmektedir. Geleceğini düşündüğünde benzer kaygılar taşıyarak gruptan kopma eğilimi göstermektedir. Dışlanmanın yalnızca bireyi değil ailesini ve gelecek nesilleri nasıl etkilediği görülmektedir. Dışlanan birey varlığını kabul ettirmek için aile bağlarından kopmak istediğini belirtmiştir.

Katılımcı 7 genç eğitilmiş ve özgüvenli olduğunu belirtmesine rağmen tıraş olması hakkında kendini şöyle ifade etmektedir: “Tıraş olmak açıkçası benim için kendimi tedirgin hissettiğim bir durum. Bunun sebebi ise çevrenin tıraş insanlara direkt 'kötü' etiketini yapıştırması. Genel olarak karşımdaki insan 'nerelisin?' Diye sorunca tıraş olduğumu söylemek istemiyorum çünkü alacağım tepkiden çekiniyorum. En çok 'suça meyilli' yaklaşımıyla karşılaşıyorum. Arkadaşlık kurma konusunda bile çekimser davrananlar olabiliyor” (K7, Akşehir, Kadın, Lisans, 23). Görülüyor ki etiketleme gencinden yaşlısına, eğitimlisinden eğitimsizine ayırt etmeksizin uygulanmaktadır. Katılımcı 7 Çocuk Gelişimci olduğunu belirtirken staj yaptığı kurumdaki çocukların dahi aynı ayırtırmaya maruz kaldığını eklemiştir.

Katılımcı 9 “Kendimi tıraş olarak görmüyorum. Sadece babamın memleketi ve soyadından dolayı öyleyim. Tıraşlar da kendi içinde değişiyor bence. Mesela benim gibi Akşehir’de büyüyenler daha medeni oluyor. Ama köyde yaşayıp hafta içi özellikle pazara gelenler kendini belli ediyor. Lisede hocam bile sen sizinkilere benzemiyorsun derdi. Bence de tıraşlar dışlanıyor. Buna biraz da kendileri sebep oluyor. En başta Akşehir’e gelmeleri bile pazar yönetimini ele geçirmek için zorbalıkla olmuş. Benim kendi amcalarımda da dayılarım da da var. Güç ile tehdit edip övünmeyi seviyorlar. Birkaç yıl önce yolda ne bakıyorsun kavgası ile birbirlerinin boğazını kestiler. Daha ne

diyeyim ben tıraş doğdum ama öyle yaşamak istemiyorum” (K9, Akşehir, Erkek, Ortaöğretim, 19).

4.6. Hâkim Kültür ile İletişim ve İmkanlarda Eşitlik

Aşağı-köy olarak tanımlanan coğrafyanın vatandaşları ile yapılan görüşmelerde Akşehirli ve Yunaklılar ile sosyal ve coğrafi açıdan sıkça temas gözlemlenmiştir. Bu vatandaşların çoğu söz konusu ilçelerde yaşamaktadır. Köylerinde yaşayanlar da eğitim, alışveriş, sağlık gibi nedenlerle sık sık gidip gelmektedir. Toplumsal bütünlük sağlama noktasında sosyal ritüeller sorulduğunda Katılımcı 3 “Akşehirli ile acıyı paylaşmasını biliriz. Onların ya da bizim cenazemiz varsa herkes nereli olduğunu unutmaz. Başsağına memleket bakmadan yemeklerimizi alır gideriz. Ama düğün dediğinde işler değişir. Kız alıp vermede bazen olaylar çıkıyor. Tıraşız diye bize kız vermek istemiyorlar. Hoş bizde kendi kendimizle düğün yapmayı severiz. Köy dışına çok çıkmamıştır sülalemiz. Yeni yeni gençlerde görülüyor Akşehirli kız isteme oğlan sevme. Onlar da ilçede okudukları için..” (K3, Konarı, Kadın, İlkokul, 55). Bireylerin olumsuz durumlarda psikolojik anlamda birbirlerine destek olduğu görülmektedir. Acıyı paylaşma noktasında bütünleşme sağlanmaktadır. Ancak aile kurma veya akrabalık ilişkileri söz konusu olduğunda iki kültür arasına çekilen set kendini göstermektedir. Akşehirli kalıp yargılarından dolayı aile kurmak istemezken, tıraşlar da kendi içlerinde çoğalmayı tercih etmektedir.

Konuyla ilgili Katılımcı 4 şunları belirtmiştir” Büyük şehre gittiğimde kendimi Akşehirli olarak tanıtırım. Başka yerde köyümü söylesem bilemezler çünkü. Ama buralardaysam onlar ayrı biz ayrı. Ben zamanında bunu yıkmaya çalıştım. Dört erkek kardeşiz. Benim dışındakiler kendi köyümüzden evlilik yaptı. Ben ise Yunaklı tıraş olmayan biriyle evlendim. 25 yıl geçmesine rağmen sülalem karımı hala yabancı görür ve kabullenemez. Alışılmışın dışına çıkmak istedim. Daha medeni yaşamak istedim. Ancak eşimle beraber bende sanırım kendi grubumdan çıktım. Beraber dışlandığımız gibi bende artık kendimi onların dışında görüyorum. Kendi çocuklarım da tıraş oluyor aslında ama tıraşlarla evlenmelerini istemem. Tehlikeli görüldükleri kadar varlar”(K4, Yunak, Erkek, 48, Ortaokul). Alınan cevaba göre anlaşılmaktadır ki tıraş olarak adlandırılan grup aslında içerden de eleştiri almaktadır. Dışına çıkmak isteyen aforoz

etmekle beraber dışarıdan yeni birini de kabul etmemektedirler. Sonuç olarak tıraşlar diğer gruplarla etkileşimde kapalı grup olma özelliği göstermektedir.

Yerli halk ile iletişimin mahiyeti sorulduğunda Katılımcı 7: *“...Ev alırken bile etrafımızda 'tıraşların hepsi bu apartmanda ' gibi söylemler oluşmuştu. Bu durum bazen bana kendimi değersiz hissettiriyor. Tıraş olmayan insanlar tarafından sevilmediğimi düşünüyorum. Fakat sonrasında bunun tamamen yanlış bir düşünce olduğunu ve önemli olan insanların dediklerinin değil kendimin nasıl bir insan olduğumun önemli olduğunu düşünüyorum... İkinci plana atıldığımı değil aksine daha çok önde tutulduğumuzu düşünüyorum. Tıraş olan köylerdeki başarı oranı oldukça yüksek. Bu sebepten ötürü eğitim konusunda eğitimciler tıraş olduğumuzu duyunca tıraş olmayanlara oranla daha çalışkan olabileceğimizi düşünüyorlar. Bizde kanıtlarla sabittir ki kalıtsal nedenlerle zekâ yüksek. Tıraşların çoğu çalışmayı çok sevdiğinden işe girme konusunda vs. genelde sıkıntı yaşamıyorlar”* (K7, Akşehir, Kadın, Lisans, 23). Komşuluk ilişkilerinde kutuplaşma olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda tıraşlar belirli bir yerde toplandığında o yerleşim yerinin “buradalar” biçiminde adlandırılması mekânsal ayrışmanın varlığını ve beklentisini açıklamaktadır. Zekâ unsuru üzerinde duracak olursak Akşehir yüksek bir eğitim oranına sahiptir. Mülakat yapılan katılımcılardan sıklıkla duyduğumuz üzere tıraşların zeki olduğu fikri tüm halk tarafından onaylanmıştır. Söz konusu köylerden birçok avukat, doktor, mühendis çıkmaktadır.

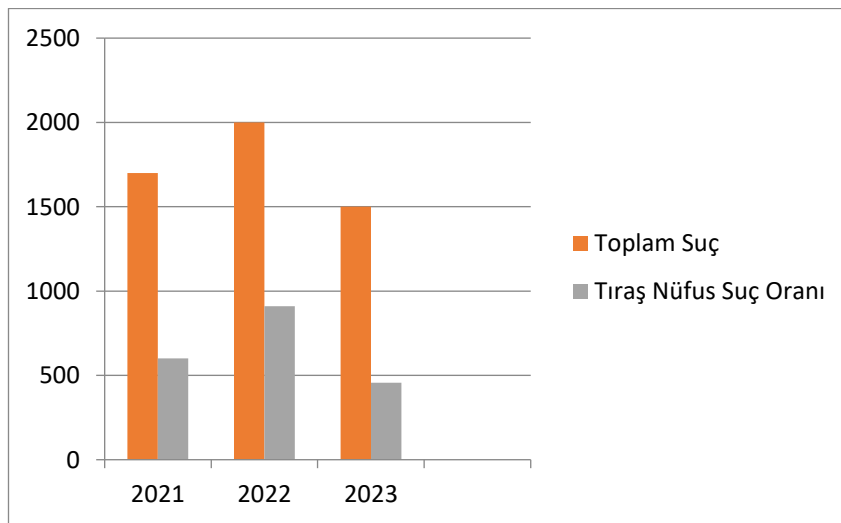
Sosyal imkanlarda eşitlik sorusu yöneltildiğinde Katılımcı 5 *“Eğitim, sağlık gibi imkanlarda Akşehirlilere göre ikinci plana atıldığımı düşünmüyorum. Bence yaşam şartlarımız eşit. Ancak Akşehir genelinde siyasi konularda genel ve yerel seçimlerde tıraş insanlar olumsuz yönde ayrıştırılmaktadır. Gerek belediye başkanlığı gerekse milletvekili adaylarında tıraşların önü kesilmektedir*(K5, Korası, Erkek, Yüksek Lisans,33) şeklinde cevap vermiştir. Gündelik yaşam fırsatlarında sorun görünmezken siyaset konusunda yaşanan sıkıntılar belirtilmiştir. Akşehir yönetiminin tıraşları bünyesinde barındırma noktasındaki endişeleri açık ve nettir. Tıraşların siyasette söz sahibi olma beklentileri bir tür varlık mücadelesi/göstergesi olarak düşünülebilir. Öyle ki bir araya gelerek kurdukları dernekler zaman zaman siyasi toplantılar düzenlemektedir.

Katılımcı 10 iletişim ve dışlanma konusunda “Akşehirli ile nihayetinde aynı topraklarda yaşıyoruz. İyi ve kötü geçinip gidiyoruz. Ama farklılıklarımız var. En başta dilimiz bile benzemiyor. Konuşmamızdan anlaşılıyor tıraş olduğumuz. Akşehirli bizi eleştirir ama kıymetimizi de bilirler. Buralılar genelde tarla-bahçe işleri ile ilgilenir. Geri kalan sanayi, esnaflık, pazarcılık bütün işler bizde. Onlar böyle işten anlamaz bile. Bizde kurakların adamıyız doğru düzgün bir şey yetiştiremeyiz. Böyle böyle birbirimizi tamamlıyoruz. Günlük çarşı işlerinde birbirimize ihtiyacımız olduğundan sorun çıkmıyor. Bazen anlaşmazlıklar oluyor tabi düğünde dernekte. Bize kız vermek istemediklerinde kaçırmamız meşhurdur. Biraz da kavgacı buluyorlar. Doğru kavgamız var. Ama nedeni de sormak lazım. Tıraşlar deli deli diye deli ettiler bizi... (K10, Akşehir, Erkek, Lise, 39).

4.7. Suç Oranları İçerisinde Turgutoğulları

Araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla Akşehir İlçe Emniyet Müdürlüğü’nden ilçenin suç oranları ve dağılımına ilişkin veriler alınmıştır. Tıraşların yerlilere göre daha fazla suç işleyip işlemediğini incelemek amacıyla; Kuzören, Turgut, Konarı, Kıllar, Koraşı, Yavaşlı ve Harunlar nüfusuna kayıtlı vatandaşların suç işleme rakamları incelenmiştir. İncelemeye konu olan vatandaşların büyük bir kısmı Akşehir’de ikamet ederken bazıları da dönemlik olarak köylerinde yaşamaktadır.

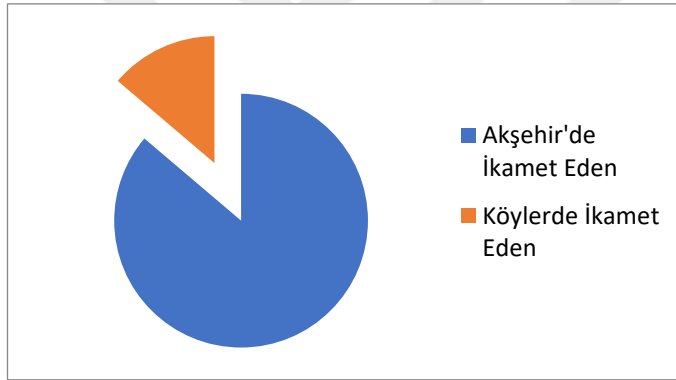
Tablo 3: Akşehir’de İşlenen Suçların Memlekete Göre Dağılımı

Akşehir İlçe Emniyet Müdürlüğü İstatistik Birimi'nden alınmıştır,2023.

Tablodan görüleceği üzere Akşehir'de suça karışan nüfus, üç yıllık periyotta incelenmiştir. 2023 yılının bitmesine dört ay kala alınan veriler olması nedeniyle sayının yükseleceği öngörülmektedir. Emniyet güçlerinin öngörüsü doğrultusunda bir yükseliş gerçekleşmesi suç oranlarının her geçen yıl arttığını kanıtlayacaktır. Son nüfus verilerine göre 94.000 nüfusa sahip Akşehir'de her yıl ortalama %2lik vatandaş suça karışmaktadır. Tıraş nüfusa odaklanıldığında işlenen suçların azımsanmayacak kadarının yerli olmayan nüfus tarafından işlendiği görülmüştür. Yerlilerin işlediği suçlar ile tıraşların işlediği suçlar arasındaki makasın 2023 yılında artması söz konusudur. Tıraş köylerine mensup vatandaşlardan suç işleyenlerin büyük çoğunluğu Akşehir'de yaşayanlardır.

Tablo 4: Suçlu Nüfusun Yerleşim Dağılımı

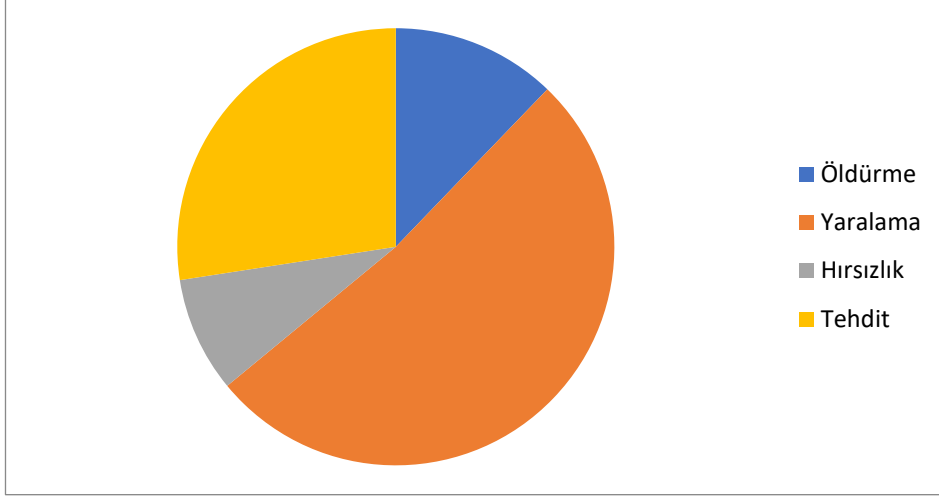

Akşehir İlçe Emniyet Müdürlüğü İstatistik Birimi'nden alınmıştır,2023.

İlçe merkezde yaşayan tıraşların köyde yaşayanlara göre suça daha fazla yönelimli olmaları araştırmanın ana fikrini destekler niteliktedir. Kendi köylerinde yaşayan tıraşların daha az suç işlemesi kendi aralarında sosyal sorun yaşamadıklarını düşündürmektedir. Ancak merkezde yaşayanların yaşadığı toplumsal uyum problemleri ve etiketlenme saldırgan davranışları arttırarak suça sürüklenmelerine sebep olmuştur.

Yine ilçenin emniyet verilerinden alınan bilgiye göre tıraş köylerine bağlı vatandaşların işlediği suçların dağılımı şu şekildedir:

Tablo 5: Suç Türüne Göre Dağılım

Oluşturulan grafikten görüldüğü üzere araştırmaya konu olan vatandaşların en yoğun işlediği suç türü yaralama olmuştur. Yaralama suçunun maddi unsurları fail, mağdur, hareket, konu, netice ve nitelikli haller olarak bilinmektedir. Unsurlardan biri olan mağdurun Akşehir yerlilerinden olma durumu iki grup arasındaki zıtlışmayı arttıracaktır. İkinci sırada tehdit suçunun yer alması ise dikkat çekici bir durumdur. Tıraşların çevresindeki vatandaşlara karşı olan tehdit tavırları onların tehlikeli olarak etiketlenmesine neden olmuştur. Mensup oldukları köy ve grupları öne sürerek yerlilere göz dağı verdikleri de yapılan mülakatlarda açıkça görülmüştür.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Etiketleme ve damgalama modern toplumun popüler sorunlarından biridir. Sosyal bir varlık olan insan doğuştan gelen karakteri dışında çevresel faktörlere göre de bir kişilik oluşturmaktadır. Kendimize dair yaptığımız tanımlamalar yalnızca kendi fikirlerimizi değil, dışarıdan nasıl göründüğümüze dair fikirleri de içermektedir. Bireyler toplumun kendisine yapıştırdığı etiketleri zamanla içselleştirerek etiketlerdeki gibi olma yönelimi göstermektedir. Bu noktada söz konusu etiketin doğruluğunu anlamak güçleşmektedir. Zira karakterin kendisinde barınan salt bir özellik mi yoksa duyduklarına dönüşmesi mi olduğu sorusu akıllara gelmektedir.

Etiketleme genel manada olumsuz yüklemeler içeren bir kavramdır. Toplum sıradan veya kendilerine göre normal olanlarla ilgilenmemektedir. Toplumun dikkatini her daim farklı/dışarıdan olan çekmektedir. Hele ki farklı olan yabancı ise o zaman toplumda gruplaşma ve kutuplaşmalar görülmektedir. Bu noktada yerel göçler önemli bir harekettir. Belirli bir coğrafyada yaşayanlar arasında doğal akışta hemşerilik ile *biz* bilinci oluşmaktadır. Aynı yöreye mensup bu grupta yaşayış biçimi hatta karakterler dahi benzeşmektedir. Ancak söz konusu bölgeye farklı bir yöreden yabancı olarak gelen bireyler *ötekiler* olmaya mahkûmdur. Öyle ki ötekiler, mekânsal olarak da yerlilerden farklı mahallelerde birleşerek bir dayanışma bölgesi oluşturmaktadır. Kendi aralarında bütünleşerek muhalif grup olma eğilimlerini arttırmaktadırlar. Yerlilerin kendileri ile ilgili yaptıkları etiketlemelere gösterecekleri tepkiler karakter tipolojilerini belirleyen eylemler olmaktadır.

Yerleşik kültüre mensup olan yerli grup ile sonradan gelen ötekiler grubu arasındaki mesafe genellikle sosyal tecrit ile sonlanmaktadır. Ötekileştirme, damgalama ile işleyen süreç nihayetinde gruplar arasında çatışma doğuran bir ortam yaratmaktadır. Gruplar arasında çıkan çatışmalar etiketlenen grubun yeni üyelerini iki farklı şekilde etkileyebilmektedir. Genç üyeler dışlanmaya maruz kaldıklarını düşünerek üzerlerine yapıştırılan kimliklerden sıyrılmak isteyebilmektedir. Ve yahut olumsuz anlamlarla donatılmış kimliklerine sıkıca bağlanarak o şekle bürünme eğilimi gösterebilmektedirler. Eski kuşaklarda ise yüklenen anlamlara bağlılık hatta tehdit unsuru olarak kullanma karşımıza çıkmaktadır.

Suç ile toplum arasındaki ilişkisel bağ tartışılmaz bir gerçekliktir. Toplumun ürettiği suçlar ve suçlular mevcuttur. Suçun kültürelliği modern hukukta aksi yadsınamaz bir durumdur. Toplumların yaşayış biçimlerine göre hangi davranışları suç kabul edilip edilemeyeceği, hangi suçun ne şekilde yargılanacağı belirlenmektedir. Dolayısıyla suç-toplum ilişkisi sosyolojinin temel konularından biri haline gelmiştir. Konuyla ilgili suç teorisyenleri sosyal yapı, sosyal süreç ve sosyal kontrol teorileri başlıkları altında gruplaşan teoriler öne sürmüştür. Bu teorilerden damgalama/etiketleme teorisi araştırmaya kuramsal bir temel oluşturmuştur.

Araştırma alanı olan Akşehir, konumu itibarıyla farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bir uğrak noktasıdır. Sultan Dağları kordonu, İç-batı Ege kültürü ve Orta Anadolu kültürü bir arada yaşamaktadır. Bölgeye geçmiş dönemlerde yapılan yerli ve yabancı göçler oldukça kozmopolit bir yapı oluşturmuştur. Günümüzde halen “gavur mahallesi” “çingene mahallesi” “dağlılar” “tırışlar” “çıtaklar” “macurlar” gibi yerel adlandırmalarla farklı kültürler tanımlanmaktadır. Böylesine çeşitli bir yapıda açığa çıkan sosyal uyum problemleri gruplardan biri üzerinden araştırma konusuna çevrilmiştir.

Araştırmada öncelikle tırışlar denilen grupların tarihçesi incelenmiştir. Adlandırma kapsamına giren Yunak köyleri vatandaşlarının nereden geldiği araştırılmıştır. Tırışların kendilerini öz Türk olarak tanımlamalarının yanında geçmişleriyle bağlarını koparmadıkları gözlemlenmiştir. Öyle ki halen toy töreni, kurşun dökme, üzerlik otu ile ev dekorasyonu ve çeşitli tütsüler yakma gibi Orta Asya ritüelleri görülmektedir. Konuştukları Türkçe Akşehir ve Yunak şivesinden farklıdır. Grubun tarihçesi araştırıldığında Kınık Türkleri oldukları anlaşılmıştır. Karamanoğulları beyliği eliyle bölgeye sonradan yerleştirilen bir boy oldukları anlaşılmıştır. Farklı yaşayış biçimlerine sahip olmaları Akşehir coğrafyasında dikkat çekerek etiketlenmelerine neden olmuştur.

Araştırma kapsamında sosyal dışlanma ve etiketlenmeye maruz kaldıkları varsayılan tırış vatandaşlar grubundan on kişi ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Farklı cinsiyet, yaş ve eğitim seviyelerine mensup araştırma grubuna kimlik ve etiketleme üzerine sorular yöneltilmiştir. Gerekli demografik bilgiler alındıktan sonra ilk olarak tırış olarak tanımlanmanın ne hissettirdiği sorulmuştur. Şehrin küçük olmasından mütevellit bireylere ait olan soyadları toplumda tırış olduklarının direkt anlaşılmasına neden

olmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu bu şekilde ön plana çıkmaktan rahatsızlık duyduğunu belirtmiştir. Alınan cevaplar arasındaki farklılıklarda cinsiyet önemli bir etken olmuştur. Erkek katılımcılar saldırganlık ile etiketlenmekten çok da rahatsız olmazken, kadınlar sürekli düzeltme ve açıklama çabasında olduklarını belirtmiştir. Cinsiyetler arasındaki bu farklılığın ataerkillik ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde hâkim olan ataerkil sistemde erkekler bilgi ile değil güç ile ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla böyle bir toplumda erkeklerden çekinilmesi, korkulması onlara cazip gelebilmektedir. Kadınlar ise fitratı gereği anlayışlı ve uyumlu olarak görülmek istemektedirler. Üzerlerine yapıştırılan potansiyel suçlu etiketi onları sosyal hayatta zorlamaktadır. Tıraşlar suça meyillidir veya saldırgandır ön yargısı bireylerin yerlilerle olan iletişimini zorlaştırmış ve iki kutuplu bir etkileşime dönüştürmüştür. Katılımcıların eğitim seviyesi de verilen cevapları etkilemiştir. Lisans ve üstü seviyeye sahip olan bireyler saldırganlık ile damgalanmaktan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Eğitimli bireylerin suça eğiliminin azaldığı görülmektedir.

Yerli kültür ile etkileşimle ilgili alınan yanıtlarda bütünleşmenin sağlanamadığı değil sağlanmak istenmediği aşıkardır. Örneğin evlilik yoluyla akrabalık kurma konusunda Akşehir halkı da tıraşlar da olumsuz fikirlere sahiptir. Tek bir halk gibi karışıp tek blok olmayı reddetmektedirler. Yerliler tıraşlara kız vermek istemezken, tıraşlar da kendi içlerinde hatta akrabalar arasında aile kurmayı tercih etmektedirler. Yerli halka entegre olmayı seçmek yerine gerekli noktalarda uyum sağlamayı seçmişlerdir. Asimile olmaktan çekindikleri aşıkardır. Akşehir yerlilerinin tarımla, tıraşların ise ticaretle ilgilendikleri ve bu şekilde işleri paylaştıkları anlaşılmaktadır. Söz konusu grubun Akşehir'e gelişi de pazar ticaretini zorbalıkla ele geçirmekle olduğu söylenmektedir. Etiketlemeler köylerinden göç etmeleri ile başlamış bulunmaktadır.

Tıraşların tarihsel ve bugünkü karakteristik özelliklerine bakıldığında benzerlikler saptanmaktadır. Selçuklu Devleti'nin Kınık Boyu 'nu Orta Asya'dan Anadolu'ya iskan etme amacı savaşçı özelliklerinden faydalanmak olmuştur. Bu amaçla Osmanlı Devleti'ne kafa tutabilecek hatta tabiri caizse isyankâr bir topluluk olarak seçilmiştir. Muhalif olma ve güç kullanımı ile ön plana çıkma özellikleri günümüzde halen devam etmektedir. Son dönemlerde Akşehir yönetimine karşı yaptıkları siyasi hamleler bu duruma örnek olarak verilebilir.

Katılımcılara sosyal imkanlarda eşitlik sorusu yöneltildiğinde genellikle olumlu cevaplar alınmıştır. Hemen hemen hepsi eğitim-sağlık gibi hizmetlerde yerlilerle aynı muameleyi gördüklerini söylemişlerdir. Hatta yapılan görüşmelerden anlaşıldığı üzere eğitim konusunda halk tıraşlara yerlilere oranla daha fazla güvenmektedir. İstihdam hususunda tıraşların sıkıntı yaşamadıkları gözlemlenmiştir. Zira bedenlen çalışan kimseler oldukları ve iş seçmedikleri söylenmiştir. Etkileşim anlamında olumsuz sayılabilecek durumlardan ilki ikamet konusunda olmuştur. Belirli mahalle ve apartmanlarda yaşarken bunun dışına çıktıklarında yerli halkın varlıklarından rahatsız oldukları düşünülmektedir. Her iki grubun mekânsal alanda bütünleşmeye soğuk baktıkları anlaşılmaktadır. Uzmanlaşmış işlerde ortaklık, günlük yaşamda ayrılık fikri benimsenmiştir.

İmkanlar ve sosyal yaşam konusunda ikinci olumsuz durum siyasi alanda gerçekleşmiştir. Tarihsel süreç içerisinde tıraşlar kökenlerini öğrenmiş, bağlanmış ve sivil toplum kuruluşları kurmuştur. Sivil yapılanma grupların hiyerarşideki üst kimselere bir meram iletme araçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda Akşehir yerlileri/yönetimi ile tıraş köylerinden olan vatandaşlar arasında bir kanal olmuşlardır. Çeşitlik vakıflar ve etkinlikler düzenleyerek sosyal platformlarda varlıklarını göze görünür hale getirmişlerdir. Kurulan dernek ve vakıflar başta yönetim tarafından desteklenirken zamanla durumun değiştiği araştırmadaki gazete haberlerinden gözlemlenebilmektedir.

Turgutoğulları adı altında birleşen tıraşların yönetime itiraz ve başkaldırı hareketlerinin temelinde maruz kaldıkları sosyal dışlanmanın izlerini görmek mümkündür. “Biz de varız” “Biz de söz sahibi olmak istiyoruz” söylemlerinin altında yatan neden bugüne kadar görmezden gelindiklerini düşündüklerinden kaynaklanmaktadır. Belediye başkanı aday çıkarma, çeşitli siyasi partilerde milletvekili aday olma girişimleri yerel yönetim tarafından olumsuz geri dönüş almaktadır. Bu nedenle tıraşlar siyasi arenada önlerinin kesildiğini düşünmektedir. Yerel halkın meydan okuma ve silikleştirme hamleleri ise tıraşları varlıksal bir tehdit ve risk grubu olarak gördükleri izlenimini vermektedir. Nitekim tüm sosyal yapılarda farklılığı üzerinde taşıyan azınlık grupları, gizli bir tehdit olarak görülmektedir. Olası bir ayaklanmanın veya isyanın toplumların sonunu getirmeye yeteceği insanlık tarihinden bilinmektedir. Dolayısıyla Akşehir yerlileri ile

tıraş vatandaşlar arasındaki siyasi restleşmenin geleceği merak konusu olmayı sürdürmektedir.

Araştırmada inceleme konusu olan damgalamanın suç oranlarına yansımaları yetkili emniyet birimlerinden alınan verilerle test edilmiştir. Tıraşlara yapılan suça eğilimleri yüksek yakıştırmalarının doğruluğu araştırılmıştır. Bu bağlamda Akşehir’de işlenen toplam suç rakamı içerisinde tıraş köylerinden olan bireylerin oranı incelenmiştir. Yıldan yıla değişiklik göstermekle beraber, suç işleyen tıraşların oranı genel rakam içerisinde ciddi bir payı oluşturmaktadır. Verilerden yola çıkarak gerçekten sanıldığı kadar suç işleyip işlemedikleri hipotezleri test edilmiştir.

Sonuca göre söz konusu grup toplam nüfus içerisindeki payları da göz önünde bulundurulduğunda güçlü bir suç işleme potansiyeline sahiptir. Suç işleyenlerin büyük bir çoğunluğu Akşehir’de yaşamaktadır. Dolayısıyla Akşehir halkı ile sosyal anlamda bir uyum sağlayamadıkları düşünülmektedir. İşlenen suç türüne göre cana karşı işlenen suçların daha fazla olduğu görülmektedir. Sosyal gruplar arasındaki çatışmanın bireylere indirgenmesi yaralama ve öldürmelere neden olmuştur. Aynı şekilde köyünde yaşayıp ilçeye geldiğinde suç işleyen vatandaşlar da yerliler ile ilgili memnuniyetsizlikler beslemişlerdir. Ancak toplumsal etkileşim tek yönlü bir süreç olmadığına göre yerliler tarafından gösterilen muameleyi de göz önünde bulundurmak gereklidir. Araştırmanın ana fikri olan damgalama ve sosyal dışlamanın yanı sıra yerlilerin kendilerini istememesi de suça sebep olmuştur. Mekânın asıl sahipleri olarak yabancı olan grubun gelişini tahrik ve kışkırtma ile karşılaşmış oldukları düşünülmektedir. Tıraşların işlediği suçlar içerisinde cinsel suçların yer almaması manevi ve kültürel normlara bağlı kaldıklarının göstergesidir.

Sonuç olarak etiketleme ve sosyal tecrit bireylerin saldırgan taraflarını aktifleştirerek suça yöneltmeye neden olmaktadır. Katılımcılardan birinin ifadesinde olduğu gibi “*Deli diye diye deli etmek*” damgalanmanın kimlik oluşumunda etkisini açığa sermektedir. Bir coğrafi bölgeye dışarıdan gelen gruplar sırasıyla; ötekileştirilme, damgalanma, sosyal tecrit sürecini yaşamaktadır. Bu süreç sosyal uyumsuzluk ve kaos ortamına neden olmaktadır. Toplumsal kutuplaşmalar çatışmalara dönüşerek suç oranlarını arttırmaktadır. Araştırmada süreç sayısal verilerle desteklenerek etraflıca açıklanmıştır. Damgalama ve dışlamanın bireylerin suça eğilimlerini arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Toparlayıcı bir sonuçlama yapmak amacıyla hipotezleri yeniden değerlendirmek gerekirse;

H1: “Akşehir’de yerli halk ile göç ile gelen halk arasında sosyal uyum sağlanamamıştır.” Varsayımı kısmen doğrulanmakla beraber bazı yeni bulgulara ulaşılmıştır. Uyum kavramı paralel bir ahenk olarak ele alındığında söz konusu grup ile yerliler arasında bu uyumun sağlandığı iş bölümü noktasında görülmüştür. Farklı alanlarda uzmanlaşan iki grup gerek çıkarlar gerekse işleyişin zorunluluğu nedeniyle şehirde akışı uyumlu olarak sağlamıştır. Ancak uyum kavramından anlaşılan tümleşiklik ise grupların ayrışma eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir.

H2: “Sosyal bütünleşmenin sağlanamamış olması bireylerde ötekileştirme duygusunu arttırmıştır.” Varsayımı yapılan görüşmeler neticesinde doğrulanmıştır. Gerek mekansal olarak ayrışma gerekse soy bağı kurmaktan kaçınma yaklaşımı bu görüşü destekler niteliktedir.

H3: “Artan suç oranlarında yerli halk ile aşağı köylerden gelmiş halk arasındaki çatışmanın etkisi vardır.” Varsayımı emniyetten alınan verilerce doğrulanmıştır. Turgutoğulları şehir içerisindeki nüfusu her ne kadar artsa da halen azınlık grubu olma durumundadırlar. Buna karşın işlenen suçların neredeyse yarısını oluşturmaları bütün içerisindeki uyumsuzluğun göstergesidir.

H4: “Aşağı köylü olarak etiketlenen halk benlik sunumunu bu algıya göre şekillendirmiştir.” Varsayımı büyük ölçüde doğrulanmıştır. Bazı katılımcılar tehlikeli olarak tanımlanmayı içselleştirerek övünç kaynağı haline getirmiştir. Nispeten daha az sayıda olanlarının ise bu kalıbın dışına çıkmaya çabaladıkları görülmüştür.

H5: “Aşağı köylerden göç eden halkın suç oranlarındaki artışında sosyal dışlanmanın etkisi vardır” temel fikri sosyal gerçeklikle örtüşmüştür. Birebir alınan cevaplar ve sayısal veriler ilişkisel düşünüldüğünde anlamsal bir bağ kurulabilmiştir. Sosyal etiketleme ve dışlama ikincil grupların eylemlerini yönlendiren bir süreç olmuştur.

KAYNAKÇA

2023. Akşehir İlçe Emniyet Müdürlüğü İstatistik Birimi.

Akpınar, İ. (2018). *Suç Olgusu, Suç Teorileri ve Kadın Suçluluğu: Kayseri Örneği*. Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aksoy, M. (2021). *Suç Sosyolojisindeki Etiketleme Teorisi ve Devletin Etiketlemedeki Yeri*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Akyayla, A. (2019). E. Durkheim ve B. Malinowski Ekseninde Sapma ve Suç Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , *Kapadokya Sosyal Bilimler Öğrenci Kongresi Özel Sayısı* , 68-76.

Akyüz, E. (2019). *Türkiye'de Suç Sosyolojisi Açısından Denetimli Serbestlik Uygulaması ve Sosyal Uyum*. Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Avcil, C. (2014). *Psikiyatrik Hasta Yakınlarında Damgalama ve İlişkili Faktörler*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Aydın, M. (2020). *Mustafa Aydın ile Kimlik Sorunu ve Kimliğimiz Üzerine*. 10 01, 2023 tarihinde Nida dergisi: <https://nidadergisi.com/mustafa-aydin-ile-kimlik-sorunu-ve-kimligimiz-uzerine/> adresinden alındı

Aydoğan, R. (2018). *Cezaevi Sonrası Denetimli Serbestlik Sürecindeki Hükümlülerin Suç. Damga ve Sosyal Dışlanma Bağlamında İncelenmesi*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Ayşe Buğra, Çağlar Keyder. (2006). *Sosyal Politika Yazıları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bahar, H. İ. (2008). *Sosyoloji*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları.

Bal, H. (2008). *Hukuk-Hukuk Sosyolojisi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi (32).

Bal, H. (2013). *Suç Sosyolojisi*. Isparta: Fakülte Kitapevi Baskı Merkezi.

Bayar, M. (2018). *Akşehir Tarihi*. Akşehir: Akşehir Matbaası.

Cuche, D. (2004). *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı* . İstanbul: Bağlam Yayınları.

Deligöz, E. (2019). *Yeni Toplumsal Örüntüler ve Sosyal Medyada Benlik Sunumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirbaş, T. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar. *İletişim Araştırmaları* , 123-144.

Devran, Y. (2010). *Haber, Söylem, İdeoloji*. İstanbul: birinci baskı, Başlık Yayın Grubu.

Dolu, O. (2009). Rasyonel Bir Tercih olarak Suç: Klasik Okul Düşüncelerinin Suçu Açıklama ve Önleme Kapasitesinin Değerlendirilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt:11(4)* , 96.

Dolu, O. (2012). *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Kitabevi.

Dolu, O. (2015). *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*. Ankara : Global Politika ve Strateji Yayınları.

(2012). Suçun Nedenlerine İlişkin Birey Temelli Görüşler. O. Dolu içinde, *Kriminoloji, Ed. Osman Dolu* (s. 32-47). Eskişehir: AÖF Yayını No.1697.

Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Yayınları.

Dönmezer, S. (2011). Türk Toplumunda Sosyal Kontrol Aracı Olarak Ceza Ve Ödüllendirme. *Journal of Istanbul University Law Faculty* , 48 (1-4) , 295-315.

Durkheim, E. (1985). *İntihar, çev. Özer Ozankaya*,. Ankara : İmge Yayınları.

Durna, T. (2014). Azınlık, Ötekiler ve Medya Üzerine (Kitap Eleştirisi) . *İlef Dergisi* , 1(1),151-160.

Erdem, M. K. (2023, 09 26). *TURGUTOĞULLARI TOYGA VE ALAŞ ŞENLİĞİ*. 09 27, 2023 tarihinde Seydişehir Haber: <https://www.seydisehirhaber.com/makale/8983/turgutogullari-toyga-ve-alas-senligi> adresinden alındı

Erez, R. (2019). *Toplumda Damgalama Eğilimi ve Hükümlülere Yönelik Sosyal Meafle ile İlişkili Faktörler*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Foucault, M. (1992). *Hapishanenin Doğuşu (M. A. Kılıçbay, Çev.)*. Ankara : İmge Kitabevi.

Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Ayraç Yayınevi: Ankara.

Goffman, E. (2014). *Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. Ankara : Heretik Yayıncılık.

Goffman, E. (2014). *Damga Örselenmiş Kişiliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. Ankara: Heretik Yayınları.

Gölbaşı, S. (2008). *Kentleşme ve Suç*. İstanbul: Levha Yayınları.

Habermas, J. (2012). *"Ötek"i Olmak,"Öteki"yle Yaşamak*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hall, S. (2014). *İdeoloji ve İletişim Kuramı*. Ankara: Pharmakon Yayınları.

İçli, T. G. (2007). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayınları.

İncelioğlu, Y. (2017). *Medya Nefret ve Ötekileştirme Söyleşiler*. İstanbul: Köprü Kitaplar Yayınevi.

İsmet Temel, Eşref Temel, Bekir Şahin. (2015). *Turgutoğulları Konya'daki Eserleri ve Kadınhanı*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Kaner, S. (1992). Suçlululuğu Açıklayan Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 473-496.

Kaygısız, M. (2016). *Turgutoğulları Anadolu'nun Türkmen Beyliği*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.

Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:14, Sayı:2* , 291-319.

Kızmaz, Z. (Aralık 2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 149-174.

Konyalı, İ. H. (1945). *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir Tarihi Turistik Kılavuz*. İstanbul: Numune Matbaası.

Kurtbaş, İ. (2013). *Toplumsal Hareketler Siyaseti Teori-Oluşum-Dönüşüm*. Ankara: Detay Yayınları.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Mustafa Şeker, Fadime Şimşek. (2011). 'Ötekilik Bağlamında 'Muhteşem Yüzyıl' Dizisinin Farklı İdeolojideki Gazetelerin Köşe Yazılarına Yansımaları. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* , (29) 483-501.

Önder, M. E. (2019). Psikeart. "Psikeart'tan" 2 , 8.

- Özalp, A. (2014). ÖTEKİLEŞTİRME: Sembolik Etkileşimci Bir Bakış. *Toplum Bilimleri Dergisi* , 227-235.
- Özalp, A. (2020). *Suçlu Çocuk Algısı İngiltere ve Türkiye Örneğinde Karşılaştırmalı Kültürel Bir Çalışma*. Konya: Çimke Yayınevi.
- Özalp, A. (2020). *Suçlu Çocuk Algısı İngiltere ve Türkiye Örneğinde Karşılaştırmalı Kültürel Bir Çalışma*. Konya: Çimke Yayınevi.
- Özensel, E. (2020). Farklılıkların Birarada Yaşamada Bir Sorun Alanı Olarak Ötekinin Ötekileştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* , 369-378.
- Pervasız. (2023, 08 23). *AKKAYA, TURGUTOĞULLARI'NA 'HODRİ MEYDAN' DİYOR!* 09 28, 2023 tarihinde Pervasız Gazetesi: <https://www.pervasiz.com.tr/akkaya-turgutogullarina-hodri-meydan-diyo> adresinden alındı
- Pervasız. (2023, 06 12). *Turgutoğulları Yönetimde Söz Sahibi Olmak İstiyor.* 09 25, 2023 tarihinde Pervasız: [pervasiz.com.tr](https://www.pervasiz.com.tr) adresinden alındı
- Postası, A. (2022, 04 05). *Turçevder'den Akşehir'e Çıkarma.* 09 27, 2023 tarihinde Akşehir Postası: <https://www.aksehirpostasi.com/turcevder-den-aksehire-cikarma/30713/> adresinden alındı
- Pusula. (2020, 02 25). *“ANADOLU'DA BÜYÜK BİR KİTLEYİZ”.* 09 28, 2023 tarihinde Pusula Haber: <https://www.pusulahaber.com.tr/anadoluda-buyuk-bir-kitleyiz-1310299h.htm> adresinden alındı
- Püsküllüoğlu, A. (2003). *Türk Atasözleri Sözlüğü*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Rasonyi, L. (1993). *Tarihte Türklük*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü.
- Saillard, E. K. (2010). Ruhsal Hastalara Yönelik Damgalamaya İlişkin Psikiyatrist Görüşleri ve Öneriler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(1) , 14-24.
- Sanır, F. (1948). *Sultan Dağları'ndan Sakarya'ya : Akşehir, Eşme ve Turgut ovalarıyla Yukarı Sakarya'dan İki Vadi Boyu ve Akşehir*. Ankara: Ulus Matbaası.
- Sapancalı, F. (2005). *Sosyal Dışlanma*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Schnapper, D. (2005). *Sosyoloji Düşüncesinde Öteki ile İlişki*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sevim, K. (2020). Sosyal Çalışma ve Damga. *Sosyal Çalışma Dergisi* , 44-54.
- Siegel, L. j. (1989). *Criminology*, akt. Tülin Günşen İçli. St. Paul: West Publishing Company.
- Sokullu-Akıncı, F. (2016). *Kriminoloji*. Beta Yayınları: İstanbul.

Soyaslan, Y. (2008). *Bir Sapma Türü Olarak Hırsızlık Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Elazığ Örneği*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sürüel, T. (2008). *Göç ve Sosyal Dışlanma İlişkisinin Sosyal Politika Açısından Analizi (İstanbul-Sultanbeyli Örneği)*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Şahin, İ. (1989). Akşehir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* 2 , 298.

Taşdelen, Ş. (2021). *Turgutoğulları Vakfiyelerine Göre Beylikler Dönemi*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Taşkın, E. O. (2007). Ruhsal Hastalıklarda Damgalama ve Ayrımcılık. E. E. Taşkın içinde, *Stigma Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar ve Damgalama* (s. 17-30). İzmir: Meta Basım ve Matbaacılık.

Toprak, M. (2019). Değişmeyen Kimliğin Değişen Toplumsal Olgusu. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 7 (1) , 110-123.

Uluç, G. (2009). *Medya ve OryantalizmYabancı, Farklı ve Garip...Öteki*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Üçok, A. (2003). Şizofreni Hastası Neden Damgalanır? *Klinik Psikiyatri* , 3-8.

Ünal, T. (1986). *Karamanoğulları Tarihi*. Karaman: Karaman Esnaf Ve Kefalet Koop.

Ünür, E. (2013). Görünmeyen Kimlikler: Öteki Kimliği Bağlamında ‘Kayıp Şehir’ Dizisinin Analizi. *Akademik İncelemeler Dergisi* , 8(2),251-273.

Walker, N. (1987). *Crime and Criminology* akt. Füsün Sokullu-Akıncı. New York: Oxford University Press.

Yaprak, M. (2015). *Etiketleme Kuramı Çerçevesinde Çingene Etnisitesinde Kirlilik ve Sosyal Dışlanmışlık Algısı(İzmir Tepecik Örneği)*. Mardin: Artuklu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yeğenoğlu, M. (2003). *Sömürgeci Fantaziler Oryantalist Söylemde Kültürel ve Cinsel Fark*. İstanbul: birinci baskı, Metis Yayınları.

Yörükan, A. (2006). *Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri, Der: Turhan Yörükan*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yumak, S. (2015). Kriminoloji ve Ceza Hukuku: Hukuk Fakültelerinde Kriminoloji Öğretimin Faydaları ve Türkiye’deki Güncel Durum. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* , 549-584.

Yurdigül, Y. (2008). *Medyatik Kimlikler*. Konya: Tablet Kitabevi.

Yücel, M. T. (2004). *Kriminoloji*. İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.

İnternet Kaynakları

Aydın, M. (2020). *Mustafa Aydın ile Kimlik Sorunu ve Kimliğimiz Üzerine*. 10 01, 2023 tarihinde Nida dergisi: <https://nidadergisi.com/mustafa-aydin-ile-kimlik-sorunu-ve-kimligimiz-uzerine/> adresinden alındı

Pervasisiz. (2023, 08 23). *AKKAYA, TURGUTOĞULLARI'NA 'HODRİ MEYDAN' DİYOR!* 09 28, 2023 tarihinde Pervasisiz Gazetesi: <https://www.pervasisiz.com.tr/akkaya-turgutogullarina-hodri-meydan-diyo> adresinden alındı

Pervasisiz. (2023, 06 12). *Turgutoğulları Yönetimde Söz Sahibi Olmak İstiyor*. 09 25, 2023 tarihinde Pervasisiz: [pervasisiz.com.tr](https://www.pervasisiz.com.tr) adresinden alındı

Postası, A. (2022, 04 05). *Turçevder'den Akşehir'e Çıkarma*. 09 27, 2023 tarihinde Akşehir Postası: <https://www.aksehirpostasi.com/turcevder-den-aksehire-cikarma/30713/> adresinden alındı

Pusula. (2020, 02 25). *“ANADOLU'DA BÜYÜK BİR KİTLEYİZ”*. 09 28, 2023 tarihinde Pusula Haber: <https://www.pusulahaber.com.tr/anadoluda-buyuk-bir-kitleyiz-1310299h.htm> adresinden alındı

Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr> adresinden 01.02.2023 tarihinde alınmıştır

EKLER

Ek-1 Görüşme Soru Formu

SOSYAL TECRİT VE DAMGALAMANIN SUÇA YANSIMALARI: AKŞEHİR ÖRNEĞİ GÖRÜŞME FORMU

1. Demografik Sorular

1.1. Yaş:

1.2. Cinsiyet:

1.3. İkamet Yeri:

1.4. Eğitim Seviyesi:

2. Kültürel Kimli ve Etiketlenme ile İlgili Sorular

Soru 1- Kendinizden bahseder misiniz? Tıraş olmak veya bu şekilde tanımlanmak size ne hissettiriyor?

Soru 2-Tıraş olmayan yerli halk ile iletişiminizi nasıl değerlendirirsiniz? Evlilik, akrabalık, ölüm gibi toplu ritüellerde bir bütünlük oluşturabiliyor musunuz?

Soru3-Köyünüzden veya tıraş olduğunuzdan dolayı yerliler ile aranızda bir husumet oluyor mu? Bu sebepten dışlandığınız oldu mu? Olduysa bu sizi nasıl hissettiriyor?

Soru 4-Eğitim, sağlık vb sosyal imkanlarda Akşehirli'lere göre ikinci plana atıldığınızı düşünüyor musunuz? Sizce yaşam şartlarınız eşit mi?

Soru 5-Kültürünüzün ön plana çıkan yönleri nelerdir?

Soru 6- Kimliğinizden dolayı size en çok hangi noktada önyargı ile yaklaşıldığını düşünüyorsunuz?

Soru 7-Gündelik hayatta yaşama açısından yerlilerden farklı olduğunuzu düşündüğünüz yönleriniz nelerdir?

EK-2: MÜLAKAT ARAŞTIRMALARI İÇİN GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sevgili Katılımcı,

“Benlik Sunumu ”başlıklı bu araştırma, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü Prof. Dr. Mustafa AYDIN danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Şeyma AKÇA SARI tarafından yapılmaktadır. Araştırma Akşehir’deki damgalamanın suça etkisini ölçmek amacıyla planlanmıştır. Bu nedenle soruların tümüne ve içtenlikle cevap vermeniz büyük önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına dayalıdır. Bu görüşme aracılığı ile elde edilecek bilgiler gizli kalacaktır ve sadece araştırma amacıyla (veya “bilimsel amaçlar için”) kullanılacaktır. Çalışmaya katılmamayı tercih edebilirsiniz veya görüşme esnasında istemezseniz son verebilirsiniz.

Görüşme formuna adınız ve soyadınız yazılmayacaktır.

Görüşme formumuz 4 demografik, yedi adet tutum sorusundan oluşmaktadır. Yanıtlarınız ses kaydına alınıp sonrasında yazıya geçirilecektir. Verdiğiniz cevaplar ile ses kaydının yazıya geçirildikten sonraki hali size onaylatılacaktır. Onay verilmediği takdirde görüşme verileri araştırmaya dahil edilmeyecektir.

Görüşme yapmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz.

Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıdaki kişi ile iletişim kurabilirsiniz:

Araştırmacı:Şeyma AKÇA SARI

E-mail:

Telefon:

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı

☐

Kabul ediyorum

EK-3: KATILIMCI LİSTESİ

1. Katılımcı 1, Kuzören, Erkek, Ortaokul, 43.
2. Katılımcı 2, Akşehir, Kadın, Lisans, 26.
3. Katılımcı 3, Konarı, Kadın, İlkokul, 55.
4. Katılımcı 4, Yunak, Erkek, 48, Ortaokul
5. Katılımcı 5, Korası, Erkek, Yüksek Lisans, 33.
6. Katılımcı 6, Turgut, Kadın, Lisans, 33.
7. Katılımcı 7, Akşehir, Kadın, Lisans, 23.
8. Katılımcı 8, Akşehir, Erkek, Önlisans, 35.
9. Katılımcı 9, Akşehir, Erkek, Ortaöğretim, 19.
10. Katılımcı 10, Akşehir, Erkek, Lise, 39.